

قورئان و زانستي سه رد ۵۴

پيکفه د گونجن يان نه؟

نفيسين: دكتور زاكر نايك

وهرگيران

مصطفى احمد

- نافی په رتووکی : قورئان و زانستی سهردەم پیکفە دگونجن يان نه؟
- وهرگیران : مصطفی احمد
- پیداچوونا زمانی: محمد گوچەر
- دیزاینا بهرگی: فەرسەت زوبیر
- تیراژ: 1000 دانه
- چاپخانه :
- ژمارا سپارتى : D- / 2120 / 17
- چاپا دوویى : 2017

ژ چاپ و وەشانىن كتىبخانا جزىرىت – دھوك

دھوك – جادا کاوه - MOB: 0750 4588806

مافى چاپى يى پاراستىيە بۇ كتىبخانا جزىرى ©

پیشەکیا وەرگىرى

پشتى چاپا ئىكى ب داوى هاتى ، پىخوشحال بويىن ، دەست ب چاپا دووئى بىكەين يا قى پەرتوكا " قورئان و زانستى سەرددەم پىكىقە دگۈنچە يان نە ؟ " و بىننە بەرددەستى خاندەقانان ، ھەلبەتە كارىن چ كەسەكى نە دېنى كىماسىنە ئەگەر چ نەبىت دى ھەر ھندەك خەلەتىيەن بچىك تىدا ھەبن ، بەلىن ھندى مروق يى ھشىار تر بىت دى كارىن جوانتر ئەنجام دەت ، نەخاسىم دلسوزى دكاريىن پىروز دا گەلەك يا پىندەفيه ، لەوما پشتى كو خودايى مەزىن شىيان دايىنە من قى پەرتوكى وەرگىرم ، من گەلەك ھەست ب خوشىيەكە مەزىن كر ، چونكى گەلەك داخازا چاپا دووئى ژمە دھاتەكىن ، قى پەرتوكى لەوما ئەم داخازا لىبورىنى ژ خاندەقانى رىزدار دكەين ژ بەر گىرو بونا قى پەرتوكى ، و دەمى تو قى پەرتوكى دخوينى دى پتر بھايى وى زانى ؟ يا بانگخازى ب ناڭ و دەنگ دكتور . زاكر نايىكى ، يا نوگە ل بەرددەستىن تە .

چ پىنەفيت وەرگىران كارەكى پر زەممەت و ب سەرئىشە ، بەلىن دەمىن وەرگىر پەرتوكەكە ب مفا وەردىگىرىت ھەست ب دلخوشىي دكەت چونكى دزانىت ، ماندىبونا وى دېھر ئاپىدا ناچىت ، و تشتى ژ ھەميا پر بھاتر ؟ دەما ئەڭ پەرتوكە دېيىتە جەن مفا وەرگىرتنا خاندەقانى و شىنوارىن وى پەرتوكى دەل و دەرونى وى دا دىاربىت .

((مصطفى احمد))

"نیاسینه کا پیدھی ل دوڑ دکتۆر "زاکر نایک"

نافی وی (عبدالکریم نایک) د یئ بھرنیاسه ب (دکتۆر زاکر) یان دیدادی مهزن ل ۱۹۶۵/۱۰/۱۶ ل مومبای - ل هندستانی ژ دایک بوویه، خودانی باومنامه یا به کالوزیووسی یه د بواری پزیشکی و نہشته رگھریی دا ل زانکویا مومبای. ژ سالا ۱۹۹۲ فه یئ مژویله ب کاری بانگخوازیی ڦه بُو ئایینی پیروز یئ نیسلامی، و ههر ئیک ژ پھرتووکین ئایینی یئن نیسلامی ئانکو قورئانا پیروز، مھسیحییه تی ئانکو ئینجیل، یه هودییه تی ئانکو تھورات، هندووسی و بُوزیان یئن ڙبھرکرین و ریفه بهری که نالی ئاشتی (PeaceTV) یه کو که ناله کی ئاشتی یئ نیسلامی یه زوربھیا کو مفہبوون و گوتارین خو یئن د ڦی که نالی دا پیشکیش کرین، ئه قه ڙبلى ڦی چهندی ب ریکا گو فاران و کاسیتان چالاکییین خو به لاقھ دکھت. ئارمانجا دکتۆر "زاکر نایک" ئه وہ کو بیرتیریا گهنجین موسلمان بیخیتھ سہر ئایینی خو، ژ بُو هندی دا کو هست ب وی چهندی نہ کھن ئایینی وان یئ که فنہ پھرسته و ببیتھ ئه گھر دک بُو وان کو شہرمی ڙی بکھن ل شوینا شانازیی، دکتۆر "زاکر نایک" ب زانایی مهزن یئ نیسلامی "شیخ ئه حمہ دیدات" سہر سام بوویه، د ڙی یئ (۲۲ سالی یئ دا) و ل سالا (۱۹۸۷) ی زایینی یئ پی داغبار بووی و ب دیدارا وی یئ شاد بووی.

بۇچۇندا دكتور "زاكر نايك" سەباردتى ئىسلامى:

ئايىنى ئىسلامى ئايىنەكى لۆزىكى يە د گەل ھزر و بىرىن مروقى د گونجىت و ھەمى بوارىن ڦيانا مروقى يىن تىدا.

بۇ نمۇونە/ د قورئانا پىرۇزدا مە زىددەر ژ (1000) ئايەتەن يىن ھەين و ئايەتىن زانستى نە، و زانست ژ نۇى يىن گەھشتىيىن و ژ وان ژى زارۆكبوونزانىي.

و دېيىزىت: موسىلمان بەرددوام يىن د زىددىبوونى دا، و خودايى مەزن يىن ل پېشىمە و نمۇونەيان دئىنەت و دېيىزىت: ل مەھا (٩) ياسالا (2001) ئى ھەتا مەھا (٧) ياسالا (2002) ئى ئانکو ل پېشى رۇيدانان ١١ ئى سىپتەمبەرى، ئانکو د ماوەيى (٩) مەھان دا زىددەر ژ (24000) ئەمرىكىييان يىن موسىلمان بۇويىن، و (23000) ژى ل ئەورۇپا يىن موسىلمان بۇويىن.

كەنالى (پىس تىقى) كەنالى دكتور "زاكر نايك" د ل سالا (2012) ئى ل ودلاتى هندستانى پەخشى وى يىن ھاتىيە قەددەغەكىن، و چوونا وى ب خۆزى بۇ ودلاتى برىتانيا ل سالا (2010) ئى يىن ھاتىيە قەددەغەكىن و نەشىت بچىتە د ناۋ وى ودلاتى دا.

بۇچۇونا دكتور "زاكر نايك" سەبارەتى تىرۇرىستان:

دېيىزىت: ئەگەر شەرکىن ل دۇرى دۇزمىن ئىسلامى تىرۇر بىت ل وى دەمى
ھەمى مۇسلمان دى بىنە تىرۇرىست، لى ل دويىف بەلگەيىن قورئانى ھەر
كەسەك بىتَاوانەكى بى ئەگەر بىكۈزىت ھەروەكى وى ھەمى مەرۆڤ كوشتىن.

دكتور زاكر نايك وەك بانگخوازەكى خودان شىان يى جىهانىي بۇ ئايىنى
ئىسلامى و بەراوردىيىا د ئايىنان دا ناۋودەنگى خۇ يى دەرىخستى. سەرۋەكى
دامەزراندىا لېكۆلىنىن ئىسلامى يە ل مۇمبای ل ھندستانى.

"دكتور زاكر نايك" ئايىنى پېرۋز يى ئىسلامى چۈن دەكتەت و تىگەھەشتىن
نەدروست لىسەر ناھىيەت، ئەو ژى ب بكار ئىنانا قورئانى و فەرمۇودىيىن
دروست و دەقىن ئايىنى دىتەر وەك بىنچىنەيەك، ھەقىدەم ل گەل ب كار
ئىنانا لۇزىكى و راستىيىن زانستى. و يى بەرنىاسە ب شەرۇقەكىرىنىن خۇ يىن
جوان و بەرسقىن باودەرپىكىرى بۇ وان پرسىيارىن ب ھىز يىن ژ لايى گوھداران
و ئامادىبۇويىن گۆتارىن وى ۋە ژى دئىنە كرن.

د ماودىي ۲۰ سالىن راپورى دا، دكتور "زاكر نايك" زىددەر ژ (۲۰۰۰)
گۆتاران يىن پېشکىش كرین بۇ وەلاتىن ئەمەرىكا، كەنەدا، بىریتانيا،
سکۆتلەندا، ئىتاليا، فرەنسا، سعوودىيە، ئىمارات، كويت، قەتەر، بەحرەين،
عومان، مسرا، ئوستراليا، نیۆزەندا، ئەفريقا يا باشدور، نايجيريا، غانا، گامبىا،
مەغرب، جەزائير، ئىندۇنىسىا، مالىزيا، سەنگاپۇر، تايلىندا، ھونگ كونگ،
چىن، و سريلانكا و چەند وەلاتىن دىتەر. و چەندىن گۆتارىن جىهانىي يىن ل
ھندستانى پېشکىش كرین.

بؤچوونا دكتور "زاکر نایك" سهباره‌تى تيرورىستان:

دېئىت: ئەگەر شەرکىن ل دىرى دوژمنىن ئىسلامى تىرور بىت ل وى دەمى
ھەمى مۇسلمان دى بىنە تىرورىست، لى ل دويىش بەلگەيىن قورئانى ھەر
كەسەك بىتاوانەكى بى ئەگەر بىكۈزىت ھەروەكى وى ھەمى مەرۆڤ كوشتىن.

دكتور زاکر نایك وەك بانگخوازەكى خودان شىان يى جىهانىي بۇ ئايىنى
ئىسلامى و بەراوردىيى د ئايىنان دا ناۋودەنگى خۆ يى دەرىخستى. سەرۆكى
دامەزراندىيا لىكۆلىيىن ئىسلامى يە ل مۇمبای ل ھندستانى.

"دكتور زاکر نایك" ئايىنى پىرۇز يى ئىسلامى رۇن دكەت و تىگەھشتىن
نەدروست لىسەر ناھىيەت، ئەو ژى ب بكار ئىنانا قورئانى و فەرمۇودەيىن
دروست و دەقىن ئايىنىن دىت وەك بىنچىنەيەك، ھەقىدم ل گەل ب كار
ئىنانا لۆزىكى و راستىيىن زانستى. و يى بەرنىاسە ب شرۇقەكىنىن خۆ يىن
جوان و بەرسەقىن باودرېيىكى بۇ وان پرسىيارىن ب ھىز يىن ژ لايى گوھداران
و ئامادىبۇويىن گۆتارىن وى ۋە ژى دئىنە كرن.

د ماوەيى ۲۰ سالىن رەبۈرۈ دا، دكتور "زاکر نایك" زىددەتى ژ (۲۰۰۰)
گۆتاران يىن پىشىكىش كرین بۇ وەلاتىن ئەمريكا، كەنەدا، برىتانىيا،
سکۆتلەندا، ئيتاليا، فرەنسا، سعوودىيە، ئىمارات، كويت، قەتەر، بەحرەين،
عومان، مسراپ، ئوستراليا، نیۆزەندا، ئەفرىقيا يى باشدور، نايجيريا، غانا، گامبيا،
مەغرب، جەزائير، ئىندۇنىسيا، مالىزيا، سەنگاپور، تايىلەند، ھونگ كونگ،
چىن، و سريلانكا و چەند وەلاتىن دىت. و چەندىن گۆتارىن جىهانىي يىن ل
ھندستانى پىشىكىش كرین.

ل مهها (۳) يا (۲۰۱۲) ئى ل هندستانى گۇتاрадك پېشکىش كر كو زىددىر ئىلى ملیون كەسان تىيدا ئامادەبۇون، و ببۇو ئىيىك ژ مەزىتلىك كۆمبۇونىن ئايىنى ل جىهانى كو ژ لايى بانگخوازەكى فە ھاتبىيەتە پېشکىشىرىن.

د ناف زیّدتر ژ بليون کهساندال هندستانی، دكتور " زاکر نایك " که سی ژماره (۸۲) بوو د ناف ب هیزترین (۱۰۰) کهساييه تييین هندستانی دا کو روزنامه يا " ئيڪسپريس " يا هندی ل سالا (۲۰۰۹) ئ به لافه کر ل سالا (۲۰۱۰) ئ ببوو ژماره (۸۹).

ول سال (۲۰۰۹) ئى سىيەم ب هىزىزلىرىن گۆتاربىيىزى رپۇحى يىن هندىستانى بىو و د ناڭ (۱۰) كەسايىھەتىيان دا، ول سال (۲۰۱۰) ئى بىو و يىن ئىيىكى. و د سەرى ئىلىستا (۷۰) كەسان دابىو و د ناڭ (۵۰۰) كارىگەرلىرىن مۇسلمانان دا ل جىيەنانى كول زانكۆيا جۇرج تاۋون ل ئەمەرىيکا ۋە كۆللىن ل سەر ھاتەكىن، ل سالىيىن (۲۰۱۱)،

و خەلاتى ب ناڭ وددنگان يىن كەسايىه تىيىن ئىسلامى يىن سالانه بۇ سالا ٢٠١٣) ئى پىشكىشى وى هاتىيە كرن.

و خەلاتى "مەلك فەيىسىل" يى جىهانىي بۇ خزمەتكارىن ئىسلامى ل ٢٠١٥/٢ پىشىشى وى ھاتىيە كىن.

ب سه رکه ټیپیانه به شداری یا د چهندین کوپ و گوتوبیژان دا ل گهل چهندین که سایه تیپین ب ناقوده نگ یېن ئایینیں دیتر دا کریي. د دانوستاندنه کی دا ل گهل "ولیان کامپیل" ب ناقونی شانیں" قورئان و ئینجیل ل ژیر تیشکا زانستی" کو ل ۴/۱/۲۰۰۰" ئ ل شیکاگو ل ئه مریکا ب ریشه چوو، سه رکه ټنه کا مهزن ب ددست ټه ئینا، و د دانوستاندنه کا دیتر دا ل گهل

بانگخوازی ب ناف و دهنج یئی ئایینی هندووسي "Sri Sri Ravi Shankar" کول "۲۰۰۶/۱/۲۱" ئى ل ژىر نافونىشانىن "زاراھى خودى د ئایینى هندووسي و ئىسلامىدا ل بن رۇناھىيا دەقىن پىرۇز" ل هندستانى ئەنجامدان ژ لايى پەيرەدوين ھەردوو ئايىننىن ئىسلامى و هندوسييان ۋە گەلەك بلند ھاتە نرخاندى.

ل وی دهمن کو ژیانا مرؤفایه‌تیبی ل سه ر فی هه‌سارهی دهستپیکری، مرؤفی هه‌ردهم هه‌ول یا دایی سروشت و جه و پله و پایه‌یین خو د سیسته‌من چیکرییان دا جیکیر بکهت و د ئارمانجا ژیانا خو بگه‌هیت، د گه‌شتا گه‌ریان ب دویش راستییان دا ب دریزاهییا سه‌دههان سالان و شارستانییین جودا جودا، دامه‌زراندییین ئایینی ب دریزاهییا دیرؤکی بؤ ده‌مه‌کی گه‌له‌ک دریز شیوازی ژیانا مرؤفی دیار کرینه.

د ده‌مه‌کی دا هندهک ژ ئایینان پشتاخو ب ده‌قین نقيساندی گریددن کو ئه و که‌سین ل دویش دچن ب په‌یامین ودحییا ئاسمانی د دان، و هندهکین دیتر ژی ب تنس پشتا خو ب ئه‌زموننین مرؤفان گریددن. قورئان کو ژی‌دھری سه‌ره‌کی یی بیر و باوهرین ئیسلامی یه موسلمانان باوهرییه‌کا ته‌مام ب هندی یا هه‌ی کو ئه و ودحییه‌کا ئاسمانییه، هه‌رودسا باوهرییا وان ئه‌وه کو ری‌نیشاندھر بؤ هه‌می مرؤفایه‌تیبی.

په‌یاما قورئانی بؤ هه‌می ده‌م و سه‌رده‌مه‌کییه و بؤ هه‌می ده‌م و سه‌رده‌مان ژی یاگونجایی یه! لی ئه‌ری قورئان شیایه د فی تاقیکرنی دا یا سه‌رکه‌فتی بیت؟

مه‌رده‌ما من د فی په‌رتووکییدا ئه و بوو کو شرؤفه‌کرنین بابه‌تییانه بکه‌م بؤ بیر و باوهرین موسلمانان د ده‌باره‌ی دروستی و ودحیبونا قورئانا پیرۆز دا ب تایبه‌تی ل ژیز رؤناهییا فه‌دیتنا فه‌کولینان و به‌لگه‌یین زانستی.

ل سهردنهکي ژ ديروکا شارستانیيا مرؤفایهتیي (موعجیزه) يان ئهونن
وهسا د دانا ئانکو (موعجیزه) بن گرنگیيەکا زۆر پى دهاته دان د لۆزىك و
هزرا مرؤفان دا!

بىگومان پىناسەيەکا ساده يا (موعجیزه) يى ئهوه کو هەر تىشەكى ژ
دەرفەيى چارچووھەيى ئاسايى يى ژيانى، و مرؤفایهتیي رۇي بىدەت ج
شەۋەكىن بۇ نەبن.

ب هەر رەنگەكى بىت دەقىت ئەم د ھشىار بىن بەرى کو هەر تىشەكى ب
(موعجیزه) ب دانىن.

ل سالا (1992) ئ د گۆفارا "The times of india" دا ل بازىرئ مۇمبای
ل هندى راپورتەك ھاتبۇو نېيىسىن ل سەر قەشەكى ب ناھىيە "بaba پايلۇت" کو
بۇ دەمى سى شەقىن ئىيىك ل دويىش ئىيىك د ناھ بەرمىلەکا ئاھى دا مابۇو! لى
دەمى رۆزىنامەقانان ۋىيەتلىك پىشىنەن ل سەر وى بەرمىلا ئاھى بىھن و تاقى
بىھن کو وى دگۆت دماودىي سى شەق و رۆزاندا ئەز يى د ناھ ئاھى دا مایىم و
ئەق (موعجیزه) يا تىدا ھاتىيە ئەنجامدان ، د ھەمان دەم دا نەھىلە
رۆزىنامەقان وى كارى ئەنجام بىدەن! و گەنگەشە دىكىر و د گۆت: چاوان دى
پىشىنەن ل سەر زى دايىكەكى بچويك بۇويى كەين؟! ب ئاشكرايى دىاربۇو کو
وى قەشەي دەقىا خۇ ژ تىشەكى قەشىرىت. وى ئەق كارە ھەمى كر داكو ب
تىن ئاھى دەقىا خۇ ژ تىشەكى قەشىرىت. وى ئەق كارە ھەمى كر داكو ب
ئەگەر پىچەكى ژى هزرا خۆبکەت ب ۋى رەنگى (موعجیزه) يى پەسەند
ناكەت و ناكەتە جەھى باودرىيى.

ل سهردنه کی ژ دیرۆکا شارستانییا مرۆڤایه تیبی (موعجیزه) یان ئەوین وەسا د دانا ئانکو (موعجیزه) بن گرنگییه کا زۆر پى دهاته دان د لۆزیک و هزرا مرۆڤان دا!

بىگومان پىناسەيە کا ساده يا (موعجیزه) يى ئەوه کو ھەر تىشە کى ژ دەرۋەيى چارچوو قەيى ئاسايى يى ژيانى، و مرۆڤایه تیبی روی بىدەت چ شرۇفە كىرن بۇ نەبن.

ب ھەر رەنگە کى بىت دەقىت ئەم د ھشىار بىن بەرى کو ھەر تىشە کى ب (موعجیزه) ب دانىن.

ل سالا (1992) ئ د گۆفارا "The times of india" دا ل بازىرئ مۆمبای ل ھندى راپورتەك ھاتبوو نقيىسىن ل سەر قەشە کى ب ناھى "بaba پايلوت" کو بۇ دەمى سى شەقىن ئىك ل دويىش ئىك د ناھ بەرمىلە کا ناھى دا مابۇو! لى دەمى رۆژنامە قانان ۋىيەتلىك پىشىنەن ل سەر وى بەرمىلا ناھى بکەن و تاقى بکەن کو وى دگۆت دماودىي سى شەق و رۆژاندا ئەز يى د ناھ ناھى دا مايىم و ئەق (موعجیزه) يا تىدا ھاتىيە ئەنجامدان ، د ھەمان دەم دا نەھىلا رۆژنامە قان وى كارى ئەنجام بىدەن! و گەنگەشە دىكىر و د گۆت: چاوان دى پىشىنەن ل سەر زكى دايىكە کا بچويك بۇويى كەين؟! ب ئاشكرايى دياربۇو کو وى قەشە دەقىا خۇ ژ تىشە کى قەشىرىت. وى ئەق كارە ھەمى كىر داكو ب تىن ناھىدەنگان بۇ خۇ پەيدا بکەت. بى گومان ھەركە سەھى ل ۋى سەردەمى ئەگەر پىچە کى ژى هزرا خۆبکەت ب ۋى رەنگى (موعجیزه) يى پەسەند ناكەت و ناكەتە جەھى باودرىيى.

ئەگەر ئەف (موعجىزە) يىن ب درەو بەلگەھ بن ل سەر وى چەندى كو ئەفە ژ لايى خودى ۋە يىن ھاتىن، ل وى دەمى دەپت ئەم باوەرىيى ب ھەمى خىفزانكىن جىهانى بىنин، چونكى خىفزانكىيى و سىرکان گەلەك ب شارەزايى دەن! خۇ چىنابىت ب "مەرۆقىن خودى" بىنە زانىن و قەلەمدان! دەمى بانگەشە يىا وى چەندى دەپتەكەن كو پەرتوو كەك ژ وەحىيَا ئاسمانىيە، ب تىن بانگەشە بەس نىنە بەلکوو دەپت بانگخوازىيەك د گەل ھەمى سەرددەمەكىدا ب ئىتە سەلاندىن ب گورە پىقەرىن ۋى سەرددەمى، باوەرىيَا مۇسلمانان ئەوه كو قورئان دووماھىك پەيام و وەحىيَا خودى يە، موعجىزە يَا موعجىزەيانە! وەكى دلۋقانىيەكى بۇ ھەمى مەرۆقايەتىيى يَا ھاتى! ۋىجا بلا ئەم ژى راستىيَا ۋى بانگخوازىيى و بىر و باودرىن وى تاقى بکەين.

قورئانا پيرۆز بەرهنگارييى رادگەھينييىت:

ھۆزان و ئەدەب ئەگەرەك بۇون بۇ دەربىرینا ھەستىن مەرۆڤان و پىنىشاندەرىن بەھەرە و شارەزايى يا مەرۆڤا بۇون د ھەمى كولتۇوراندا، جىهان شاھدەيى يى ب سەرددەمەكى د دەت كو ھۆزان و ئەدەب گەھشتبوونە گۆپىتىكى ھەرودكى چاوان نوکە زانست و تەكىنلۈچىيىا ل سەرى گۆپىتىكى نە.

ھەتا زانايىن نەمۇسلمان ژى د ئىك دەنگەن ل سەر وى چەندى كو قورئان دەقەكى وىزەيى يى عەرەبى يى بى وەكەھەقى و بى وىنەيە! و باشتىن وىزەيى عەرەبى يە ل سەر پويى ئەردى، قورئان بەرى خۇ د دەتە مەرۆڤاتىيى و بەرهنگارييىا وان دكەت كو تىشەكى وەكى وى بىن «وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأَتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (٢٣) فَإِنْ لَمْ تَفْعُلُوا وَلَنْ تَفْعُلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ (٢٤)» البقرە ئانكۇ: قىيىجا ئەگەر هوين د دوودىل بن و ھەمە گومان ھەيە د ۋى قورئانا پيرۆز يا مە ژ بۇ بەندەيى خۇ (محمد) ئى ئىنايە خوارى، ئەگەر هوين ژى بىشىن سورەتەكە وەكى وى بىن و گازى ھەۋپىشك و ھارىيکارىن خۇ ژى بىكەن ژېلى خودى ئەگەر هوين راست دېيىزىن، قىيىجا ئەگەر هوين نەشىيان و ھەرچەندە هوين چ جاران نەشىن (قىيىجا باوەرىيى پى بىن) و خۇ ژ وى ئاگرى بىپارىزىن يى ب مەرۆڤا و بەران دئىتە شاراندىن كو ژ بۇ بى باوەر و خودى نەنیاسان يى ھاتىيە ئامادەكىن.

ئەف بەرهنگارييىا قورئانى ب تى بۇ دانان و بەرھەمئىنانا سۆرەتەكى ب تى بۇو ژ سۆرەتىن قورئانى، و ھەمان بەرهنگارى بۇ چەندىن جاران د قورئانىدا يا دووبارە بۇوى، ھەتا ئەفروڭەزى دروستكىندا سۆرەتەكى: كو د

جوانی و په ھوانېيژيې و کويراتييا ړاماڼا وي دا ودکي قورئانا پيرفز
بېردهست نه بويه!

لي چ جاران مرؤفه کي هشيار يې سه رده مييانه باوهريې ب په رتوكه کا ئايينى
نائينيت هه رچه نده ئه گهه ب جوانترین شیواز ژي تو بېيژيې کو ئه رد يې
راسته! چونکي ئه م يېن ل سه رده مه کيدا دژين کو مرؤف پشتا خو ب ئه گهه ران
و زانست و لۆزىكى گرييدهت.

گهلهک که س يېن ههين زمانى جوان و ب ساناهى يې قورئانى ب به لگهه
ودناغرن ودکي په يامه کا ئاسمانى و وھيي بونا قورئانى! هه رتوكه کا
پيرفز بانگ خوازىيما وي چهندى بکهت کو وھيي ئاسمانىي دقييچه ژ پويى
لۆزىكى چه ب ئىيته په سهندىرن! ل دويىف ئاخفتنا زانايى ب نافوده نگ يې
فيزيايى "ئه لېيرت ئه نيشتايىن" کو خودانى خه لاتى نوبله دېيژيت:
"زانست بىي ئايين زانسته کي ئيفليجه و ئايين ژي بىي زانست ئايينه کي
کوره يه"

فيچا بلا ئه م ژي چه کولينان ل سه رتوكه کا پيرفز بکهين و ب زانين ئه رى
قورئان ل گهل زانستى چي سه رده م د گونجيت يان ژي نه؟

قورئان ب تنې په رتوكه کا زانستى نينه به لکوو په رتوكه کا به لگان و
ھيمايانه ئانکو: په رتوكا ئايي تانه! زېدہ تر ژ شهش هه زار ئايي ت و نيشان د
قورئانىدا يېن ههين، و زېدہ تر ژ هه زار ئايي تان به حسى نافه روک و کاكلکا
زانستى دکه ن!

چهندین جاران زانست يى (turn - ل) كرى يان هاتينه هلهوشناند!

من د ۋىْ پەرتووکىدە لىيىرېننېن راستىيىن زانستى يىن سەلاندىن و من يىن كرينه تىور و گريمان كو ل سەر بىنچىنە يىن زانستى نەهاتىنە دامەزراشدەن و ل دويىش بەلگە يىن زانستى نەبن.

مەرەما دكتور زاكر ئەوه كو چەندىن جاران زانست ل گورى بىردوزان چەند تىشتك يىن بۇ دەركەفتىن بۇ دەممەكى درېز ودى راستىيەكە حاشا ھلنەگر يا ھاتىيە دانان لى ل پشتى دەممەكى هەر ب بەلگە يىن زانستى يىن هاتىنە هلهوشناند ، د ۋىْ چەندى دا زانستىي ئەو يىن يۇ - تىرىن كرين لى ئەو بەلگە يىن كو دكتور زاكر نايىك د ۋىْ پەرتووکىدە ديار كرين چەند بەلگە يىن يەكلاڭرى يىن زانستى نە، نەك ب تىرى گريمان و بىردوزان.

دروستبوونا گهردوونی ((په قاندنا مهزن))

دروستبوونا گهردوونی ژ لایی زاناییین ستیرناسییی ییں فیزیایی څه ودکی دیاردهیه کا زور په سهندکری هاتییه دانان کو ب "په قاندنا مهزن" یا هاتییه ب نافکرن، کو ب کومه کا پیزانینیین بهردهست و تاقیکری یا هاتییه پشتراستکرن کو بو ماوهیی ددهان سالان ژ لایی زاناییین ستیرناسیی ییں فیزیایی څه ییں هاتینه کومکرن.

ل دویڅ په قاندنا مهزن، هه می گهردوون ل دهستپیکی سهندگه کا مهزن بوو (ودکی که څاله کی چر یی عهوری) کو دبیژنی (Primary nebula) پاشی په قاندنا مهزن یا هاتییه رویدان (ژیک جودابوونا دوودمین) ببوو ئه ګه رئ دروستبوونا گله ستیران (Galaxies). و پشتی هینگی ئه څ ګه له ک ستیره هاتنه دابه شکرن هه تا ئه څ ستیره دروستبوویین و ل دویڅدا هه ساره و ډوژ و هه یڅ.... هتد. بنجینه و دهستپیکا گهردوونی زور یا بی ودکه هېو و دد ګمهن بوو، و چ جاران نابیت ئه څ رویدانه ب تشه کی ریکه څتی ب ئیته شروغه کرن!

د قورئانا پیروز دا چهندین ئایهت ییں ههین د دهرباره دهستپیکا دروستبوونا گهردوونی دا:

﴿أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَا هُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾ (۳۰) الأنبياء ئانکو : ئایا بو وان که سین بی باوهر رون نه بويه کو ب راستی ئاسمان و ئه رد ئیک پارچه بوون ول پشتی هینگی مه ژ ئیک جوداکرن ؟

جهنابیت نه. و دکه، پیپا د نافهارا ڦورنائی و دهارددیا ٻاڻاندنا هڏندا به
ئیته هشتکوه هافهیتنا چاوان د گونجیت کو پارتووکمک ل پیشیپا ۱۰۰ سالان
ل ٻیابانا عهربستانی درگاهت بیت و راستییه کا زانستی یا ب فی رنگ
تیدا هه بیت؟!

سنهنگین گازی یین ددستپیکنی بهری نافراندنا گهلهستیران:
زانایان د ئیک ددنگن ل سه ر وی چهندی کو بهری دروستبوونا گهلهستیران.
ماددهیه کنی گهردوونی ههبوویه کو ل ددستپیکنی ل سه ر شیوازی (گاز) بیو.
ب کورتی ، ماددهیه کنی گازی یی زدبهلاح یان ڙی پارچه عهوردکنی زدبهلاح
بهری دروستبوونا گهلهستیران (Galaxies) ههبوو . و ڙ بُ و دسفنکرنا فی
ماددهیی گهردوونی ڙی پهیفا (دویکیل) زور ب کیرها تیتر و گونجا یترد ل
شوینا پهیفا (گاز). ئهڻ نایه تا ل خواری ڙی به حسی ڦی دو خی گهردوونی بُ
مه دکهت و پهیفا (دخان) ئانکو دویکیل دئیته ب کارئینان:

﴿ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ ذَخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا
قَالَتَا ائْتِنَا طَائِعِينَ﴾ (۱۱) فصلت ئانکو: پشتی هینگی فیا ئاسمانی
دروستکهت ل وی دهمنی کو دویکیل بو ، گوته ئاسمان و ئهدا: یین
فه رمانبهر و ملکه ج بن ، ب حهزا وہ یان ڙی وہ ب زورکی بیخمه لب فه رمانا
خو ؟ هه ر دوو لایا ب لهز گوتی: ئه م یین لب فه رمانا ته و ته چهوا بقیت
ئه م دی وی کهین .

ئهڻ راستییه ڙی ده رئه نجامی په قاندنا مهزن بوون، کو ل بهری هاتنا
پیغه مبهری (سلاڻیں خودی ل سهربن)^۱ که سی نه زانییه، ڦیجا دفیت ڙیدھری
فان زانیارییان ڙ کیفه هاتبن؟!

شیوه‌ی ئەردی بى گرۇفرە:

بەرى نوگە ھزرا خەلکى ئەو بۇو کو ئەرد بى راستە! بۇ چەندىن سەدەيان مەرۆف گەلەك ژ وى چەندى د ترسىان کو گەلەك ژ ئەردى دویر بکەفن د ترسىان نەکو ژ لىقى ئەردى بکەفنە خوارى. رېزدار (Francis Drake) ئىكەم کەس بۇو دەمى سەلاندى کو ئەرد بى گۈيى يە دەمى گەشتەكە دەريايى ل دۆر ئەردى ئەنجامدایى ل سالا (1597) ئى، و ل ۋى ئايەتى ب نىرە و ب ھووربىنى ھزرا خۇ تىدا بکە دەمى بەحسى گوھۇرىنا د ناۋىبەرا شەف و رۇزان دا دكەت :

﴿وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي الْلَّيْلِ وَسَخَرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلُّ يَجْرِي إِلَى أَجَلٍ مُسَمَّىٰ وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ لقمان

ئانکو : ئەرى تە بەرى خو نەدایىنى کو ب راستى خودى شەقى ھەلکىشى رۇزى دكەت و رۇزى ژى ھەلکىشى شەقى دكەت:

^١ مۇسلمان سلاقان بۇ ھەمى پىغەمبەران د ھنىرن دەمى ناھى وان دئىتە ئىيىان.

(يولج) يان تىيەلکىشى واتە: شەف ھىدى ھىدى دئىت و ھەروھسا رۇز ژى بەرۋەزى، و نەف دياردىيە ژى ب تىنى ل دەمەكى رۇ د دەت كو نەرد يىن گرۇقىر بىت. نەگەر نەرد يىن راستبایە دا ل وى دەمى پويىدانىن دەملىدەست رۇ دەن ئانکو: ژ نىشىكەكىيە دا شەف بىتە رۇز و رۇز ژى ژ نىشىكەكىيە دابىتە شەف. ھەروھسا ئەف چەند ئايەتەزى ئاماژدىن ب گرۇقىرپىيا نەردى

دەن:

﴿ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى الْلَّيلِ﴾ الزمر ئانکو: نەسمان و نەرد لسەر بىنچىنەيىن راست يىن ھاتىنە دروستكىن، ب رەنگەكى كەوانەيى شەقى ب سەر روزىدا دئىنەت و ب ھەمان رەنگ روزى ژى ب سەر شەقىدا دئىنەت (ئەف بەلگەھەكى قورئانى يە لسەر گرۇقىرپىيا نەردى).

پەيچا عەردى (كور) رامانا (تىيەلکىشانى د دەت) يان (لوىلبوون) ئى ھەر ب وى رەنگى كو جەمەدانىيىن ب سەرەيىقە د پىچىن. تىيەلکىشىكىن ژى لوىلكرنا شەف و رۇزان ب تىنى ل وى دەمى رۇ د دەت كو نەرد يىن گرۇقىر بىت.

نەرد وەكى تەپەيى يىن گرۇقىر نىنە! بەلكوو تەپەيەكى جوگرافيانەيە، مەرەما من نەوه كو ل جەمسەران راست دېيت، ئانکو د چىتە سەر شىوهيىن ھىكى و ئەف ئايەتە بەحسى شىوهيىن نەردى دەن:

﴿ وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا (٣٠)﴾ النازعات ئانکو: و ل پشتى ھىنگى مە نەرد ب شىۋى ھىكى دروستكىر.

د زمانی عهربیدا ل بهرامبهر په یقان هیکن (دحا)^۱ دئیته بکار ئینان رامانا هیکا نه عامه بی د ددت، شیوه بی هیکا نه عامه بی و هکی شیوه بی ته په یا ئه ردی یه.

قورئان زور ب جوانی و هویر بینی به حسی شیوه بی ئه ردی دکهت هر چهنده ده می قورئان هاتییه خوار تشتی به رب لاف ئه و بولو کو ئه رد بی راسته.

رۇناھىيىا ھەيقى رۇناھىيىه کا ۋەشكەستىيە:

د شارستانىيەتىن كەقىن دا باودر ئه و بولو کو تىشكى رۇناھىيىا ھەيقى يى وى ب خۆيە لى زانستى نوگە دېيىزىتە مە کو تىشكى ھەيقى تىشكە کا شکەستىيە و ۋەدىپەشىت. ھەر چەندە بەرى ۱۴۰۰ سالان د قورئانا پىروزدا ئامازە يى ب ۋى راستىيەن هاتىيە كىن د ۋى ئايەتىدا:

^۱ په یقان (دحا) ژ لايىن "يوسف على" فە رامانا (پانىيە کا مەزن) د ددت کو ئەۋۇزى ھەر راستە لى ئەف پەيچە رامانا هیکا نه عامه بی ژى د ددت.

﴿تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُّنِيرًا﴾ (٦١) الفرقان ئانکو : گەلەك يى مەزىنە ئە و زاتى د ئاسمانى دا چەندىن خولگەيىن مەزىن يىن چىكىرىن (بو ھەسارا و ئىستىرا دەھىتە ب كارئىنان) و چرايىھەكى رون كو ئە و ژى روزە و ھەيقەكى رونا ھىدەر يا تىدا داناي

د قورئانىدە پەيىقا (الشمس) بۇ رۆزى ياهاتىيە ب كارئىنان و ھەرودسا پەيىقا (السراج) ژى يا ب كارئىنايى كو رامانا "مەشخەل"ى دگەھىنەت. يان پەيىقا (وهاج) كو رامانا چرايىھەكى يان (ضياء) ئانکو: رۇناھىيەكى ب ھىز. ھەرسى تىگەھ د گونجايىنە بۇ وەسفكىرنا رۆزى، چونكى رۆز رۇناھىيەكى ب ھىز و گەرماتىيەكى ب تىھن بەرھەم دئىنەت ب سۆتىناخۇ يا ژ ناۋادايى. پەيىقا (قمر) د قورئانىدە بۇ ھەيقى يا ب كارھاتى و ھەرودسا پەيىقا (منير) ژى يا دايە ب دويف ۋە كو رامانا تىشەكى د دەت رۇناھىيى بىدەت، ھەلبەت بە حسنى شەستنا رۇناھىيى و رۇناھى دانەقى يە .

دۇوبارە وەسفا قورئانا پىرۇز زۇر يا گونجايى يە د گەل سروشتى ھەيقى، چونكى رۇناھىيى ھەيقى يا وى نىنە و ھەيىف تىشەكى نەيى چالاکە و ب تىن وى رۇناھىيى د دەتەقە و يا ژ رۆزى وەرگىرتى دشکىنەت.

ب تىن جارەكى ژى د قورئانىدە پەيىقا (سراج) يان (وهاج) يان (چىاۋ) بۇ ھەيقى نەھاتىيە ب كارئىنان! و ھەيىف ژى ب (نور) يان (منير) نەھاتىيە وەسفكىن! ئەقەزى وى چەندى دگەھىنەت كو قورئانى جوداھىيەكى بەرچاڭ يا د ناۋبەرا رۇناھىيى رۆزى و رۇناھىيى ھەيقىدا كرى. ئەق چەند ئايەتە بە حسنى سروشتى رۇناھىيى رۆزى و ھەرودسا رۇناھىيى ھەيقى دكەن:

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا﴾ ئانکو: خودى ئەو زاتە يى روز كرييە ژيىدەرى تىشكى روناهىيى و ، و هەيىف ژى كرييە روناهى.

﴿أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا (١٥) وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا (١٦)﴾ نوح ئانکو: ئەرى وە بەرىخو نەدaiيى كو خودى چەوا حەفت ئاسمان دروستكرينە ؟! و هەيىف ژى لناڭ ئەوان دا ياكرييە روناهى و هەروهسا روز ژى وەكى چرايىهكى يى هەلكرى ؟!

ئانکو: قورئانا پىرۇز و زانستى سەردهم د گونجايىنە و گەلەك پىككەفتىنەكى كويىر يى هەى د ناقبەرا وان دا ل دەربارە سروشتى رۇناھىيىا هەيىقى و رۇزى.

رۇز د زقپىت : بۇ دەمەكى زۇر باودىيىا فەيلەسۇقىن ئەورۇپى و زانايان ئە و بۇو كو ئەرد يى د نىقا گەردوونى دا و هەمى تشتىن دىتىر ب هەيىف و رۇزان ژى قە ل دۆر ئەردى د زقپن!

ل سەددىيى دووئى يى بەرى زايىنى ل سەردهمى "پەتلىيمۇس" ئەق هزرە يى بەربەلاق بۇو، هەتا ل سالا (1512) "Nicholas Copernicus" هزرەك پىشىش كر د دەربارە لقىنا هەسارەيىاندا ئەو چەندە دوپاتكر كو رۇز نالقىت و د نىقا كۆمەلەيىن رۇزىدا يى خۆجە و هەسارەيىن دىتىر ل دۆر وى د زقپن!

ل سالا (1969) ئ زانايىهكى ئەلمانى ب ناڭى "Yohannus kepler" پەرتۈوكەك ب ناڭى "Astronomia Nova" بەلاقەك. كو د وى پەرتۈوكىدا گەھشتىبو وى دەرئەنjamى هەسارە نە ب تىن د خۆلگەيەكى ھىكەيى دا ل دۆر رۇزى د زقپن بەلكوو ب لەزاتىيەكى نەپىك ل دۆر تەوەرى خۆ ژى د زقپن. ب ۋان پىزانىنان ئاسانكارى ژ بۇ زانايىن ئەورۇپىيىان دروست

بوو داکو زورینه یا میکانیزمین کۆمەلە یا رۆزى ب شیوه یه کى دروست شرۆفه بکەن و لىك بىدەن . بۇ نموونە ل دويىش ئىك هاتنا شەۋ و رۆزان .

پشتى قى دىتنى باوهرييما زاناييان ئەو بۇ كو رۆز يا جىڭىر و پاوهستىيائى يە و وەكى ئەردى ل دۆر تەوەرى خۇ نازقىرىت . ھىشتا يال بىرا من دەمى من ل قوتابخانەيى ئەق خەلەتىيما زانستى د خواند . ھىزرا خۇ د قى ئايەتا قورئانىدا بکە ﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلُّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾ (۳۳) الأنبياء ئانکو : ھەر ئەو زاتە يى شەۋ و رۆز و ھەتاڭ چىكرين و ھەرئىك ل ناڭ خولگەها خودا دزېرن و مەلەقانىا دكەت .

پەيغا (يسبحون) د قى ئايەتا ل سەرى دا يا ھاتىيە ب كارئىنان كۆز پەيغا (سبح) يا ھاتى رامانا لقىنا تشتان ب خۇقە دىرىت . ئەگەر ئەق پەيغا بۇ كەسەكى ل سەر ئەردى ھاتە ب كارئىنان ئەق رامانا لوىلبوون و مەلەقانىيان نائىت بەلكوو ب رامانا پىچەچۈونى يان غاردانى دئىت . لى ئەگەر بۇ كەسەكى ب كارھات كو د ناڭ ئاقيىدا بىت ئەق رامانا مەلەقانىيان د دەت نەك رامانا ب سەر ئاڭ كەفتىنى . ب ھەمان شىوه ئەگەر پەيغا (يسبح) ژ بۇ تىشىتەكى بەتال يى وەكى رۆزى ھاتە بكار ئىنان ئەق رامانا گەشتىرىنى ب تى نائىت ! بەلكوو رامانا لقىنا وي تىشى يە يى د دەمى لقىنى دا (وەكى مەلەقانىيان لى د ئىت) .

وەرگىز

بۇ سەلاندىنا زېرىپىنا رۆزى ل دۆر تەوەرى خۇ ئەم پىىدەقى ب ئاميرەكى نە كو وىنەيى رۆزى بۇ مە بىنېتە سەر مىزەيەكى يان دەپەدارەكى ، ب ۋىزىتەنگى ئەم دى شىيىن بەرى خۇ دەينە رۆزى بىيى كو چاۋىن خۇ بدانىنە سەرئىك و

زیانی بگه هینیته چافین مه. یا تیبینی کرییه کو هه می (۲۵) روزان جاره کی هه تا ف لفینه کا بازنه یی دکهت ئانکو روز پیدفی ب (۲۵) روزانه بول دور خو زفپینه فی. روز ب له زاتییا نیزیکی (۲۴۰) کم د چركه یه کنیدا ل بوشایی یا نه سمانی گهشتی دکهت. نیزیکی (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دووسه د ملیون سالان دفین هه تا ئیک جار ل دور چه قی (ریکا شیری گهله ستیرا)^۱ مه د زفپیت.

﴿لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُذْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلُّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ (۴۰)﴾ یس ئانکو: نه روز د گه هیته هه یقی و نه شەف ژی ل پیش روزی دکه فیت، هه ر ئیک ژوان د (خولگه کا تایبہت یا خودا) مه له فانیا دکهت (ل دویف یاسایی).

فی ئایه تی بە حسی راستییه کا زانستی و بنچینه یی یا گرنگ یا کری کو د ڦان سه رده مین دووماهیی دا یا هاتییه فه دیتن، ئه وژی کو هه ر ئیک ژ روزی و هه یقی خولگه یین خو یین تایبہت یین ههین و هه ر ئیکی ژی گهشت و خولگه یین خو یین تایبہت یین ههین د گه ردوونیدا! روز بە رەق "جهی خو یی نه لف" گهشتی دکهت و کۆمەل روزی ل گەل خو دبەت، ئه ڤ جهی نه لف ژ لایی زانایین ستیرناسییی فه زۆر ب هویر بینی یی هاتییه دیارکرن و نافی وی یی کرینه (گۆپیتکا کۆمەل روزی) کو د که فیته گهله ستیرا (ھەرقل) و نوکه جهی وی ب رون و ئاشکه رایی یی هاتییه زانین!

‘کلهستیره کا مهمنه کومه لار پوا مه به شهکی بچویکه د نافدا! نیزیکی (۲۰۰) بليون ستيران ب خوشه دگريت تيری وئی (۱۰۰۰۰) سالين روناهيبي نه و ستويريبيا وئی ڙی (۱۰۰) سالين روناهيبي نه! (وهرگير)

دهمنه هه يف ل دور ته وهری خو د زفريت هر هندی وئی دهمني يه یئي کول دور ئه ردی د زفريت کو نیزیکی (۲۹.۵) بيست و نه ه رپوا و نيقان د بورينيت بو ته مامکرنا خوله کا ته مام.

چهند د سهيرن ئهڻ راستيئن زانستي یئين د ئايه تئين قورئانيدا هاتينه به حسکرن! ئه ری بوچي پرسياره کي نه هليخين؟ ئه ری ڙيدهري ڦان هه مني زانيارييان دئي ج بيت یئين د قورئانيدا هاتين؟!

پوڙهک دئي ئيٽ رپوا دئي فه مریت:

پوناهييا هه تافى ب کومه کا کارليکين کيميايی رپوا د دهت کو ب به رده وامي بو ماوهي (۲۰) مليون سالانه رپوا د دهت ، لئي پوڙهک دئي ئيٽ دئي ب دووماهيک ئيٽ و دئي فه مریت و ب وئي چهندئ ڙيان دئي ل سهير ئه ردی ڙي ب دووماهيک ئيٽ! ل دهرباره هه تا هه تا هه تا نه مانی و دووماهيک پيئينانا هه تافى قورئان د بيريزيت:

﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (۳۸)﴾ یس ۲۰ ئانکو : رپوا ڙي دئي يا به رده وام بيت د کاريئن خودا هه تا ئه و دهمنه بو ڙنافچونا و ديارکري ب دوماهيک دهنيت ، بيگومان ئه فه شيانين زاته کي پيچيبي و زانا ديار دکهت .

د فی نایه‌تیدا په یقًا (مستقر) یا هاتییه ب کار ئینان کو مه‌بهست ژی جههک
یان ده‌مه‌کی دیارکری و پلان بو دارژتییه. ئانکو د قورئانیدا یا هاتی کو روز
بهره‌ف خاله‌کا ده‌ستنیشانکری دچیت و بی گومان ل ده‌مه‌کی ده‌ستنیشانکری
دی ئیتتہ رویدان کو پیشتر یا بو هاتییه دیارکرن. ئانکو: دی ب دووماهیك
ئیت و دی فه‌مریت!

هه‌مان په‌یام دچه‌ند نایه‌تکین دیتر یئن قورئانا پیروز دا یئن دووباره بوویین:
. ۳۹:۲۱:۳۹:۵:۳۵:۱۳:۲

ماددیهک د نافبهرا ستیران دا:

پیشتر ودسا دهاته دانان کو ۋالاتىيىا گەردوونى چ تشت تىدا نىنە و ۋالاتىيەك بەتالە، زانايىن فيزىيائىا ستىرناسىيى ل ۋان دووماهىيىان ماددەيەك د نافبهرا ستىران دا ۋەدىتىن نافىٰ وى كرنە (پلازما) کو ژ گازا ئايۇنى پىيكتىت کو ژمارەيەك يەكسان ژ ئەلىكترونى بارگە سالب و پرۇتۇنى بارگە مۇجبە ب خۇقە دىرىت، ھندەك جاران پلازما ب دۆخىٰ چارى يى ماددەي دئىتە قەلەمدان ل دويىش سى دۆخىن دىتىر يىن ماددەي کو ژ رەقى و شلى و گازى پىيكتىن. قورئانا پىرۇز د قى ئايەتى دا ئامازەيى ب قى ماددەيى د نافبهرا ۋان ستىران دا دكەت:

﴿الذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا (٥٩)﴾ الذاريات

ئانکو: ئەو زاتى کو ئاسمان و ئەرد و ھەر تىشەكى د نافبهرا وان دا ھەيە يى دروستكىرى.

فرەھبۇونا گەردوونى:

ل سالا (1925) ئ زانايى ستىرناس يى ئەمرىيىكى "Edwin Hubble" چەند بەلگەيەكىن تىبىنېكىرى پىشىكىشىكىن کو بەحسى ژىك دویركەفتىنە گەلەستىران ژ ئىكودوو دكەت کو وى چەندى د سەلىن گەردوون يى د بەرفرەھبۇونى دا. و نوکە ژى فرەھبۇونا گەردوونى راستىيەكى چەسپاندى و سەلاندىيە و قورئانا پىرۇز ژى ب قى رەنگى بۇ مە بەحسى قى دىاردەيى دكەت: ﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ (٤٧)﴾ الذاريات ئانکو: مە ئاسمان بەھىز و دەستەلەتا خو دروستكىر و ب بەرددوام ژى مەزن و فرەھ دكەين.

په یفا (موسون) ب پامانا فرههکرنی دئیت بو ئافاکرن و به رفرههکرنا گه ردوونی دز فریت ، ئیک ژ زانایین هه رهمه زن یین بواری فیزیایا "A brief history of time" د په رتودوکا "Stephe Hawking" دا دبیزیت:

((دیاردهیا فرههبوونا گه ردوونی مه زنترین فه دیتنا زانستی و شوره شهکا مه زن یا زانستی یا سه دهی بیستی بودو). و قورئانا پیروز به ری کو مرؤوف تیلیسکوپی دروست بکهت به حسی فرههبوونا گه ردوونی یا کری.

چیدبیت هندهک که س بیژن هه بونا چهند راستییه کان ده رباره که گه ردوونی د قورئانیدا یا سهیر نینه چونکی عه ره د وی بواری دا د پیشکه فتی بونون! و راست ژی د بیژن کو عه ره د پیشکه فتی بونون لی ئه و وی چهندی نزانن کو قورئان به ری شاره زابونا عه ره بان د بواری ستیرناسیی دا یا هاتییه خوار! لی گه لهک ژ راستییین زانستی یین قورئانی و هکی په قاندنا مه زن ل ده ستپیکا درو سبوونا گه ردوونی و..... هه تا د گوپیتکا پیشکه فتیا عه ره بان ژی دا نه هات بونه زانین! له و ما ئه ژ راستییین زانستی یین د قورئانیدا هاتینه به حسکرن ب ئه گه ری پیشکه فتیا عه ره بان د بواری ستیرناسیی دا نه بونینه، به لکوو به رو فاژی وی چهندی یا راسته ، ئانکو: پیشکه فتیا عه ره بان د بواری ستیرناسیی دا ب ئه گه ری هه بونا جهه کی تایبہت بونو د قورئانا پیروزدا بو زانستی ستیرناسیی.

ئەتۆم ژى يا ژ چەند بەشان پېتىھاتى

د كەفن دا بىردىزەكا ب ناڤودەنگ ھەبوو كو ژ لايى خەلکى ۋە گەلەك يا پەسەند بۇو ، ناڤى وى "بىردىزە ئەتۆمى" بۇو (Theory of atomism) ، ئىكەم جار ئەف بىردىزە ژ لايى زانايى ب ناڤودەنگ يى يۈونانى (Democritus) ۋە ھاتە پېشىيار كىن ، كو (۲۳) سەدەيىان بەرى نوگە يى ژيابى ، (Democritus) و ئەوين پشتى وى ژى ژيابىن بانگەشە يا وى "Atom" د كىن كو بچويكتىن يەكەيا پېقەرا ماددەي "ئەتۆم" د و ھەرەسا عەرەبىن كەفن ژى ھەمان بىر و بۆچۈون ھەبوو. د زمانى عەرەبى دا پەيىقا "الزره" ل بەرامبەر پەيىقا "ئەتۆم" دئىتە ب كار ئىنان. زانستى سەرەت دېرىتە مە كو چىدېتى ئەتۆم ژى بئىتە دابەشىرىن بۆ بەشىن ژ خۆ بچويكتىر و ئەف راستىيە ژى بەرھەمى سەدەيى بىستى يە ، لى پېشىياركىندا قى راستىيى ل پېشىيى چارده سەدەيىان دېتە تىشەكى دەگەمەن ھەتا بۆ عەرەبان ژى! چونكى (زە) يان ئەتۆم سنۇورى دووماھىيى بۇو د ھىزرا وان دا لى دەمى ئەف ئايەتە ھاتىيە خوار ئەف سنۇورە ھاتە بەزاندىن:

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتَأْتِينَكُمْ عَالَمُ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ (۳) سبا ئانكى: ئەوين خودى نەنياس بون دگوت قيامەت نىنە و ناگەھىتەمە ، ئەى پېيغەمبەر بىزە وان نە خىر وەسا نىنە سويند ب خودايى من دى ھەر گەھىتە وە چونكى ئەو زات يى زانايە ب تىشىن نەھىنى و ۋەشارتى ، ھەتا ھندى ئەتومەكى ژى د ئاسمانى و ئەردى دا

نهشیت ژ وی بھیتھ فھشارتن ، ههروھسا نه ژ ڤی بچیکتر و نه مهزنتر نینه کو د پھرتووکا تایبھەتدا یا رون و ئاشکەرا نه بیت .

ئەف ئایەتا پیرۆز ئاماڙدیئ ب زانستى ئازاد یئ خودایئ مهزن دکەت کو ج تشت ل وی بھرزوھ نابیت و هەمی تشتى دزانیت چ یئ فھشارتى بیت یان ژی یئ ئاشکەرا بیت . و ژ ڤی چەندى ژی زىدەتر خودایئ مهزن بھ حسی وی چەندى دکەت کو ئەو یئ ئاگاھداره ب هەمی تشتەگى کو مهزنتر یان ژی بچویکتر بیت ژ ئەتۆمی و ب ڤی رەنگى ئەف دەقە ب رۇنى بھ حسی وی چەندى دکەت کو دروستە تشتەك ژ ئەتۆمی بچویکتر ھەبیت ، ئەف راستییە ژی ھەتا ل ڤان دەمیئ پیشتردا نەھاتبوو فھ دیتەن .

گيرهيا ئاڻي

ل سالا (1580)ء (Bernard polissoy) به حسن بيردوزا گيرديا ئاڻي زدریايان دا ول دويقدا سارِ دبيت و دبيته عهور و عهور ڙي ل دُور وان جهان د زفڙن ييڻ تيڏا دروست بووين و پشتى هيٺگي چر دبن و بارانى د باريئن. و پاشي ئهڻ ئاڻه ب شيوهيهي جوک و دهريا کوم دبيت و د رڙيته ناڻ زدریايان دا و ئهڻ گيره ڙي يا کو مه به حس کري گيرديه کا بهر دوامه. ل سه دهيه حهفتى يي پيش زايينى ، (Thales of Miletus) ، باودرييا وي ئه و بو کو (با) پريشكىن ئاڻي ييڻ ل سه رويي زدریايان هه لدگريت و پاشي ب شيوهيهي بارانى د باريئيت.

¹ ئيکه ڙ زانا و فهيله سوڻيئن کهڻن ييڻ يووناني کو د ناڻبهرا سائين ٦٢٤- ٥٤٤ ئ ل پيش زايينى يي زيايى. ب بابي زانستى و ئيکه مين فهيله سوڻي يووناني دئيته قهله مدان. ((وهر گئي)).

ل سهردەمىن كەقىن دا خەلکى ژىيەرى ئاقا ژىير ئەردى نەدزانى ل كىيىھەيە ، وەسا ھزر دىرىن كو ئاقا زەرييابان ب ئەگەرئى كارتىيىكىندا (با)ى و ب كىشىوھەرلەدا دئىت و دەچىت و دئىتە ۋەگوھاستن ، ھەروەسا باوھەرەيىا وان ئەو بۇو كو ئاق ب رېيىا چەند رېچىكىن نەھىنى يان چالىن مەزن د زەپەتە ناف زەرىياباندا ۋە ، و دگۇتنە ئان رېرەوان ژى "دۆزەخ" ، ئەق ھزرىن ھەنى ھەتا سەردەمىن "ئەفلاتۇنى" ژى د بەرددوام بۇون ، ھەتا دىكارت ژى ئىك ژ مەزنتىن بىرمەندىن سەددىيەن ھەزىدەيى بۇو ئەق بىرۇكەيىن ھەنى پشتەراست كىن ، ھەتا سەددىيەن نۇزىدەيى ل دويىش بىردىۋا ئەرسەتىيى تىشىتەكى بەرەبەلاق بۇو ، كو ب گۇرەپە ئەق بىردىۋى ئاق د ناف شەفتەن سار دا چىرى دېيت و پاشى جۆك و دەرىيەچەيان دروست دكەت و دەچنە د ناف كانىيابان دا. لى د ۋە سەردەمىن دا ئەم يىين گەھشتىنە وى راستىيىن كو رېزىننەن بارانى د رېزىن د ناف دەرزىن ئەردى دا و د بەرپەرسن ژ ھەبۇونا ئاقا ژىير ئەردى.

و ئەقەزى د ۋە دەقى قورئانا پېرۇزدا يا ھاتىيە بە حسکەن:

﴿أَلْمَ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعٌ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ (٢١)﴾ الزمر ئانكۇ: ئەرئى تە بەرىخو نەدایىن كو ب راستى خودايى مەزن ژ ئاسمانان باران يا باراندى و ل دويىقىدا د ناخى ئەردى دا يا كوم كرى ، و ل پشتى ھىنگى ب شىۋى كانىا و كارىزىان د ئىنتە دەرۋە ، و پشتى ھىنگى ھەر ب وى ئاقى كشتوكالىن جىاواز و ھەمەرەنگ بەرھەم دئىنەت .

﴿وَيَنْزَلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَغْقُلُونَ (٢٤)﴾ الرُّومُ ئانکو: ڙ ئاسمانا بارانی دبارینیت و نهردی پڻ ساخ دکهت ل پشتی کو دمریت (هشک بونا گڙوگیا) ب راستی ڦاف لناڻ وئی دهريایي ڙی دا زور به لگهه و نیشانه یئن ههین بو وان کهسان یئن هزرا خو دددنه کاري .

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدْرٍ فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابِهِ لَقَادِرُونَ (١٨)﴾ المؤمنون ئانکو: مه ل ئاسمانى ب ئهندازه و نهخشہ کی دیارکری باران باراند و ل پشتی هینگی مه ل ناخنی نهردیدا جیگیر کر ، بیگومان ئهم ب گهلهک شیوده جوران دشیین ڦان ئافان ڙ ڻاف ببهین و وان ڙیدران هشک بکهین .

ج دهق نینه کو دیروکا وی بو پیش ١٤٠٠ سالان ب زفريت و ب وی رډنگی په سنا گيرهيا ئافی کربیت .

دياردهيا ههلمبوونی:

﴿وَالسَّمَاءُ ذَاتُ الرَّجْعِ (١١)﴾ الطارق ئانکو: سويند ب ئاسمانى کو خودانی زفراندنه ڦی یه .

با عموران د پیتینیت:

﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ﴾ (٢٢)

الطارق ئانکو: ئىيىك ژ نىشانىن خودى ئهوه کو مه بايى پىتىندى يى هنارتى کو پىتىنەرى رووھى و دار و بارايىه و هەرودسا مه باران يا ژ ئەسمانى باراندى و دا کو وە ژئاۋى تىير بىكەين.

پەيىقا (الواچ) ل ۋىئىرى يا ھاتىيە ب کار ئىنان ؛ كۆيا پەيىقا (لچ)ە ئانکو پىتىندىن يان زكىپەرن، د ۋى دەقى دا پەيىقا پىتىندىن وى چەندى دگەھىنىت کو با عەوران بەرەڭ ئىكۈدوو پال د دەت و ب ۋى رەنگى چېرىپا وان زىدە دېيت و دېيتە ئەگەرى دروستبۇونا عەورى ب برويسى ، و پاشى باران د بارىت.

و هەر ئەڭ بەحسە د ۋان دەقىن دىتىر يىن قورئانى دا د ئىنە دىتن: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خَلَالِهِ وَيَنْزَلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ﴾ (٤٣) النور ئانکو: ئەرى ما تە نەدىتىيە کو هندى خودى يە عەورى د ھاڙوته وى جەنە يى کو وى بقىيەت ، پاشى وان کوم دكەت پىشى بەلاڭ بويىن ، پاشى وان ددانته سەرىيەك ، قىيىجا باران ژ وان دا دئىت ؟ ئەو ژ وان عەورىن هندى چىايان مەزن تەرگى دئىنتە خوارى ، قىيىجا ئەو وى بو وان دبارىنىت يىن وى بقىيەن و ژ وان دوير دكەت يىن ل دويىف حىكمەتا خۇ ، نىزىيەكە رونا ھىيىا وى برويسىي ياد عەورى دا ھەى ژ دويراتىا خۇ وان كورە كەت يىن بەرە خۇ دەدەنلى.

﴿اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كَسَفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خَلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عَبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾ الرُّوم ٤٨

الروم ئانکو: خودئ ئەو زاتە يىچەندىن جورىن - با - ئى دەنئىرىت وى (با) يى ب عەور ھەلدگريت و لگەل خۆ دا رادپىچىت ، قىيىجا خودئ بەلاق دكەت ب ھەر رەنگەكى وى بقىت ، عەورا پارچە پارچە دكەت ، قىيىجا دى بىنى كا چاوا باران ل ناقيبەرا وان دا دەردىكەقىت و دبارىتە سەر ئەردى ، قىيىجا دەمى وى باران باراند بوهەر دەستەيەكى ژ بەندەيىن خۆ يىن وى دەقىت مفای بگەھىنتى ، ئەو ژى ئىكسەر دى خوشحال بن و دى مزگىينى دەنە ئىكدو .

بى گومان داتايىن نوى يىن زانستى ئاڭزانىيىن ژى زۆر ب باشى ئىكودوو ل گەل و دسفيىن قورئانى بۇ ھەمان دياردىيى دگرن ، گىردىا ئاڭى د چەندىن ئايەتىن دىتە يىن قورئانىدا يا بە حسکرى: ٧:٥٧ - ٦٨: ٥٦ ، ١١: ٩ ، ٥٠: ٥ ، ٤٥: ٤٥ ، ٣٦: ٣٥ ، ٤٩: ٤٨ - ٢٥: ١٣ ، ١٧ ، ٢٥: ٧٠ و ٣٠: ٦٧ .

چىا وەكى سىنگىن چادرى نە

د زانستى ئەردىناسىيى دا دياردهيا (لوىلبوونى) دياردىيەكا نوى ۋەدىتىيە. دياردهيا لوىلبوونى بەرپرسە ژ دروستبۇونا زنجىرەيىن چىايىان ، ئەۋ تىقلى ئەردى يى ئەم ل سەر دېزىن وەكى تىخەكى رەقه ، لى چىننەن دىتىر يىن دىن دا د گەرم و شلن ، لەوما ب كىر چ جۇرىن ژيانى نائىت. ئەۋ چەندە ژى يا ھاتىيە زانىن كو خۆجەي و پىيغەنويىسيانا چىايىان ياكىرىدىايى يە ب دياردهيا لوىلبوونى ۋە ، كو ھەر ئەۋ لوىلبوونەزى بۇونە ئەگەرئى بىنچىنە و دامەزراندىنا چىايىان.

زانايىن بوارى ئەردىناسىيى دېئىزىنە مە نېققىرىدەيا ئەردى ٦٠٣٥ كىلۆمەترە و ئەو تىقلى ئەردى يى ئەم ل سەر دېزىن زۆر يى تەنكە و د ناۋبەرا ٢ كم بۇ ٢٥ كم دايە. ژ بەر تەنكىيىا تىقلى ئەردى ئەگەرئى تۈوشبۇونا ئەردىھەزى و لەرزىنى يا زۆرە.

چىا وەكى سىنگىن چادرى كار دكەن ، كو چىنا تىقلى ئەردى دگرن و ناھىيەن تۈوشى لەرزىن و شلقاندى بىبىت و خۆرَاڭرى و پىيغەنويىسانى د دەنە تىقلى تەنك ، قورئانا پىرۇز ژى ب دەق و دەق. وەسفا قى دياردىيى يا كرى :

﴿أَلْمَ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا (٦) وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا (٧)﴾ النبأ ئانکو: ئەرئى ما مە ئەرد وەكى جەي بۇ ھەوھ نە رائىخستىيە ؟ و ما مە چىا تىىدا نە كرييە ستويىن دا عەرد ب ھەوھ ۋە نەھەزىيەت ؟

پەيغا (اوئاد) ئانکو سىنگ (ئەو تشتى چادر و رەشمەلەن پى رپادوھستىين) ، كو ئەو تشتىن كويىر و لوىلەن د ئەردى دا يىن ھاتىيە چەقاندىن.

په رتوكا "Earth" کو ل گه لهک زانکوئين جيھانی دئيته خواندن ، ئىك ژ نقيسه رين دكتور(Frank press)ه. بو ماودي ۱۲ سالان سه روكى بهشى ئه كاديمىيا زانستى بول ئه مريكا و هه رودسا شيره تكارى زانستى يى سه روك كوماري بھري يى ئه مريكا (Jimmy Carter) بول ، د په رتوكا خودا زور ب جوانى يا رونكرى کو چيا و هكى سنگى نه و زور ب کويى رهين وان د ئه ردى دا يىن چوويينه خوار ^۱ ، ل دويىش ئاخفتنين فى دكتوري ، چيا رولهكى مهزن د بىن د راگرتن و خوجه کرنا تىقلن ئه ردى دا.

Earth, Press and Siever, P. 435. Also see Earth Science, Tarbuck and Lutgens, p. 157

قورئانا پيرفَز زور ب روْنَى ئاماژه يا ب کاري چيایان دايى د پاراستنا ئه ردى دا ئه ردەهەز و شلقاندى : ﴿وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيًّا أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ﴾ (٣١) الأنبياء ئانکو: مه هندهك چيىال ئه ردى دانان دا ئه و موكم بيت و نه هئييتن .

د چەند ئايەتىن دىتر ژى دا به حسى وى پەيامى يى هاتىيەكىن: د ١٠ : ٢١ و ١٥ . ١٦ .

ب راستى هەفْرَامانى و رېكىكەفتنهكا زور يادەگەمن دئىتە دىتن د نافبەرا وەسفىن قورئانى و زانايىن بوارى ئەردىناسىيى دا.

چىا ب موكومى يىن هاتىيە خۆجە كىن:

رويى ئه ردى بۇ چەندىن پارچەيىن رەق يى هاتىيە پرت پرت كىن كو نىزىكى ١٠٠ كم يى ستويىرە. ئەف پارچە ل سەر جەن بەشكى حەلاندى د كەفن كو دېيىنى (asthenosphere). دروستبۇونا چيایان د لېقىن ۋان پارچەيىاندا روى د دەت چىنا تىقلى ئه ردى ب ستويىرييا ٥٥ كم د بىن زەرييائى دايى و نىزىكى ٣٥ كم يى ل ژىر روپىي كىشودان دا و نىزىكى ٨٠ كم ستويىرييا وى يى ل ژىر زنجىرەيا چيایىن مەزن. ئەقىن هەنى ژى دامەزرىنەرەن ب ھىزىن كو چىا ل سەر هاتىيە دانان. قورئانا پيرفَز ژى د قى ئايەتىدا به حسى قى دامەزرىنەرا ب ھىز يى چيایان دكەت:

﴿وَالْجِبالَ أَرْسَاهَا﴾ (٣٢) النازعات ئانکو: مه چىا ژى ب موكومى يىن دامەزراندىن .

ھەمان پەيام د قورئانىدا ١٩ : ٨٨ يىن هاتىيە دووبارەكىنۋە.

ب ټی پهنگی نهف زانیاریبین کو د قورئانا پیروز دا هاتینه به حسکرن ل
دھرباره سروشتن چیایان زور ب هویربینی ل گهل ټه دیتنیں شاز یین
زانستی نهردی دا دئینه گونجاندن.

نافبرهک د نافبمرا نافا شرین و نافا سویر دا

بیت‌نما برزخ لاینگیان (۲۰) الرحمن نانکو: نافا دریایی یا بمرهه‌ن کری و یین گه‌هاندینه‌هه ژیک و تیکه‌هه ژی نابن چونکی د نافبمرا وان دا نافبردک یا ههی ناهیلیت تیکه‌هه بین.

نهف دیارده‌یه د نافبمرا دریایا سپی و زمریایا نه‌تله‌سی و دریایا سور و دریایا عه‌ربی دا یا ناشکه‌رایه. د دهقی وی یی قورئانیدا په‌یقا (برزخ) یا هاتییه ب کار نینان کو ب رامانا ریکر یان ژی جوداکه‌ر دئیت، نهف نافبره هه‌رچه‌نده نافبرهک و ژیک جوداکه‌ر دکا فیزیایی نینه لی په‌یقا (مرج) ژ لایی نه‌دهبی فه ب رامانا فیکگه‌هشتن و تیکه‌لبوونی ل گه‌ل ژیک دا دئیت. شروفه‌کاریین قورئانی ل دهستپیکن نه‌دشیان ڦان دوو دیارده‌یین به‌روفاڑی شروفه بکه‌ن، مه‌رده‌ما من نه‌وه کو د دده‌مکی دا دبیژیت د گه‌هنه ژیکودوو و تیکه‌ل نابن د دده‌مکی ژی دا دبیژیت نافبرهک د نافبمرا وان دا یا ههی! زانستی سه‌ردهم یی دیارکری کو نه‌گه‌ر ل جهه‌کی دوو دریاییین جودا بگه‌هنه ژیک ل وی دده‌می د نافبمرا وان دا نافبرهک په‌یدا دبیت. نهف نافبره وان هه‌ردوو دریایان ژ ژیک جودا دکمت ب رونگه‌کی کو هه‌ردوو دریا پله‌یا گه‌رمی و ریزدیا سویراتییی و چریبا تایبہت ب خووفه دبینن^۱. نوکه زاناییین بواری نه‌ردناسییین زور ب باشی دشین راستییا ڦان نایه‌تان رون بکه‌ن، نافبرهکا خوار یا نه‌دیتی د نافبمرا نافا هه‌ردوو دریایان دا یا ههی کو ب وی ژیکن نافا لایه‌کی دشیت بچیته لایی دیتر لی دده‌می نافا ژی ددریایی دچیته د

ناف دهريمايا دى دا ل وي دهمى خهسله تىن خو يىن تاييجهت ژ دهست د دهت و
وهكى وي ئافى لى دئىت ياكو دچيته د نافدا.

ب فى پەنگى ئەمۇ ئافېرە وەكى ۋەگوھىزدەكى وەكەمە (transitional
homogenizing area) بۇ ھەردوو ئافان كاردىكت ، ھەرودسا ئەمۇ
دياردهيە د قى ئايەتى ژى دا يا ھاتىيە بە حىسكن:

«وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا (٦١) النَّمْلَ نَانِكُو: وَ دَنَافِبَهُ رَا وَانْ دَوْ دَوْ ئَافَان
ژى دا ئافېرېن ژئىك جوداكمەر يىن دروستكرين .

نهف دياردهي ل چهند جهان پوي د دهت ژ وان د نافبهرا دهريايا سپي يا نافه‌راست و زهريايا نهتلهمسى ل چيایي تارق.

ههروهسا نافبردکا سپي يا ههی ل باشوروئي نهفريقييا ل جههکي کو زهريايا نهتلهمسه و زهريايا هيمن د گهنه نئيك لى دهمن قورئان بهحسن وئي نافبرى دکهت د نافبهرا ئافا شرين و ئافا سوير دا ل گهيل بهحسکرنا بهربهستن بهحسن ههبوونا (رېگرييەکا جوداکەر) دکهت:

وَهُوَ الَّذِي مَرَّاجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبَ فُرَاتَ وَهَذَا مَلْحَ أَجَاجَ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَجَزْرًا مَخْجُورًا (٥٣) الفرقان ئانکو: و خودئي يه يېن ههردوو دهريا تېکهلى يهك كرین: يا ئاف شرين و خوش ، و يا زиде سوير ، و وى دنافبهرا ههردowan دا په رزانهك دانايىه نا هيلىت يهك يادى خراب بکهت ، و مه نافبرهك دنافبهرى دا دانايىه ناهىلىت يهك بچيته دناف يا دى .

بۇ زانستى سهردام يا دياربوویي کو ب فەرىڭىز رۇيباران ، دهمن ئافا شرين و زدلاڭ د گههيتە ئافا سوير ئەو بارودوخ زۇر جوداتره ژ وئي چهندى دهمن ئافا سوير يا دوو دهريايان د گهنه نئيك.

بۇ وان ديار بولو کو ئەو تشتى ئافا شرين و زدلاڭ ژ ئافا سوير جودا دکهت د ۋەرىڭىز رۇيباران دا جههکە چېرىيە وئي يا جياوازه و بەرددوام چېرىيە خۇ دگوهھۈرىت و وان دوو بەشان ژ نئيك جودا دکهت^۱ ، نەف جەن جوداکەر ژى سويراتىيەك يا ههی کو يا جودايىه ژ سويراتىيَا ههردwoo ئافىن شرين و سوير

نهف دياردهي ل گەلهك جهان پوي د دهت ژ وان: ل مسپى دهمن رۇيبارى نيل د رېيته دهريايا سپي يا نافه‌راست ، نەف دياردهي زانستى يا کو د قورئانا

پیروز دا ناماژه پی هاتییه دان ژ لایی دکتور (William Hay) کو زانایه کن ب نافوادنگه د بواری دهرباقانیی دا و پروفیسوره د زانستی نهرد ناسیی دا ل زانکویا "کولورادو" ل نه مریکا پشته ٹانی لی دئیته کرن و یا پشتراست کری.

¹ Oceanography, gross, P244 and introductory Oceanography Thurman, pp.300.

² Oceanography, gross, p.242 Also see introductory Oceanography, Thurman, pp. 300-301.

تاريياتي د کويراتيبيا زهريابان دا،

پروفيسور (Durga Rao) کو د جيھانيدا يې ب ناڤودنگه و پروفيسور د بواري دهريافانيي و زانستي نهردي دا ل زانکويا (مھلک عبدالعزيز) ل (جدد) پروفيسور بولو، داخواز ڦيڪر کو تيبينيبيا خو ل درباره تا پيرفونز

بنئيٽ:

﴿أَوْ كَظِئْمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجْنِيْ يَغْشَادُ مَوْجَ مِنْ فَوْقَهُ سَحَابٌ
ظِئْمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكُنْ يَرَاهَا وَمِنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ
نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ﴾ النور ئانکو: يان (کرياريئن وان) دئ ودکي وان
تارييان بن يېن دېنی دهريايه کا کويرودا ههين ، پيلهک د سهر دا ههيه ، و
سهر وي پيلهک دا پيلهک دا ههيه ، و د سهر ويدا عهوردکي ستويرو ههيه ،
تاريئن دڙوارن هنددک ب سهر هنددکان دانه ، ئهگه رئيک دهستي خو بىنته
دهر نيزيکه ڙ بهر تارييا دڙوار نهبينيت ، ڦيچا کافران تاريئن شركي و
سهرداچوني و کرياريئن خراب ل سهر کوم بولويه . ههچيئن خودئي
روناهيه کي ڙ کيتابا خو و سوننه تا پيغه مبهري خو نه دهتئي کو ئه و پي ب
هيدايهت بکهفيت که سهک نابيت وي ب هيدايهت بىنيت .

پروفيسور "Rao" نهڻ چهنده گوت کو زانا ب تني دشين مه پشتراست
بکهن ل سهر ههبوونا تاريياتيي د کويراتيبيا زهريابان دا ، ههلهت نهڻ
چهندڙي ب هاريڪاريبيا ناميرئن پيشكهفت و سهردديانه يه ، ج جاران
مرؤڻ بئي هاريڪاريبيا ناميران نهشيت بچيته د ناڻ کويراتيبيا زهريابان دا
زندتر ڙ ۲۰ مهتران بو ۳۰ مهتران و ب ساخى ب مينيت ، مه ردمما فئي ئايه تئي
ڙي ههمي دهريا نين ، چونکي ههمي دهريايه ک نهشيت ب فئي چهندڙي بئي

وهسف گرن کو چهند چینه کین تارییاتیین یین ل سهر نیک یین تیدا ههین ،
مهدهما فی نایه تی پتر دهريا و زهريا یین کویرن چونکی دبیزیت (تارییات د
زهريا یین کویردا). نهف چینا تاری د زهريا یین کویردا ب دوو نهگه ران دروست
دبیت :

۱. تیشکا روناهیین ژ حهفت ردنگان پیکدئیت کو کفانا حهفت ردنگ دروست
دکهن ، نه و حهفت ردنگ ژی نهفهنه (بنه فشی ، نیلی ، شین ، که سک ، زهر ،
پرته قالی و سور).

تیشکا روناهیین توشی شکه ستني دبیت دهمن ب به رئافی دکه فیت ، ل
نیزیکی ۱۰ ههتا ۱۵ مهتران بهشی ب سه رفه یی نافی روناهیا سور دمیزیت.
لهوما دهمن مله فانه ک دچیته د کویراتییا ۲۵ مهتران دا و بریندار ببیت
نه و نه شیت رهنگی سور یی خوینا خو ببینیت ، چونکی رهنگی سور
ناگه هیته فی کویراتیین. هر ب وی رهنگی ، رهنگی پرته قالی د نافبهرا ۲۰
ههتا ۵۰ مهتران هه لدمیزیت ، رهنگی زدر ژ ۵۰ مهتران ههتا ۱۰۰ مهتران
هه لدمیزیت ، و که سک ژ ۱۰۰ مهتران بؤ ۲۰۰ مهتران ، و ل دووماهیین شین
ژی ل بن ۲۰۰ مهتران هه لدمیزیت و بنه فشی و نیلی زیده تر ژ ۲۰۰ مهتران
هه لدمیزین ، ب هملزینا نیک ل دویف نیکی یا ردنگان و چین ل سهر چینی
هندی بئیت زهريا تاریتر دبیت ، نانکو تارییاتی ل دویف تیشکین روناهیین
دروست دبیت و ل ژیر ۱۰۰ مهتران ب ته مامی تاری دبیت.

روومکان رېگىھىزلىن نىرو مى بىن هەمپىن

د کهفن دا خه لکی نه دزانی کو روودکان ژی هه رد وو ره گه ز یین نیز و می یین
هه یین. زانستن روودکزانی ییز ئه و چه نده یا ئاشکه را گری کو هه می روودکه کی
ره گه ز یین نیز و می یین هه یین. هه تا ئه و روودکین ئیک ره گه ز ژی ، ژ هه رد وو
تؤخ یین نیز و می یین پیکهاتین.

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نِبَاتٍ شَتَّى (٥٣) طه ٥٧

ئانکو: مه ۋ ئەسمانان باران يا باراندى كو چەندىن روودك ب شىۋى جوت
پىز پى شىن بويىن هەر ئىك يى جودايە لگەل يىن دىتى.

فیقیان نیز و من یئن ہے یہ:

وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ (٣) الرَّعدَ ئانکو: ههـ
فَيَقِيهِكَ بِشَيْوَهَكَ جَوْتَ، دَوْوَ دَوْوَ، مَهِ يَيْنِ بَهْرَهَهَمَ ئَيْنَاينَ .

فیقی برهه من دووماهیی یې وان روودکین پله بلنده. بهری فیقی قوناغه ک
یا ههی دبیزنى قوناغا گولدانى، کو ژ هه رد و تو خمین نیز و من پیکدئیت
(توف و هیک). ده من پورگ دئیته ۋە گوھاستن بۇ گولى، ل وی ده من فیقی
دئیته برهه م ئینان و پشتى ھینگى گەشەیی دکەت و تۈقىن خۇ بە لاف
دکەت. و ب ۋە ۋە دنگى ھە من فیقىيەک رەگەزىن نیز و من دەردئىخن:
راستىيەکە کو د قورئانا پېرۋىز دا يا ھاتىيە بە حىىكىن.

د هندك جوّران دا ، فىقى ب گولا نهپيتاندى دروست دبىت بۇ نموونه: مۆز و هندك جوّرينى نهناناسى و هژير و پرتەقال و ترى. نهوان ژى هندك شىوازىن رەگەزى يىن تايىبەتمەند يىن هەين.

ھەمى تىشتك ب شىوهىنى جووت يىن ھاتىنە دروستكىن.

﴿وَمَنْ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنَ (٤٩)﴾ الذاريات ئانكى: مە ھەمى تىشتك ب جووت يىن دروستكى.

نەف دىرە پشتپاستىيەكى دەربارەي ھەمى تىشتكى دگەھىنىت. ژىلى مەرۆفان ، گيانەوەران ، و پوودكان و فىقى، چىدېبىت تىشتنى دىتە ژى فەبگەرىت ودىكى كارەبىن كو نەتۆمەن وى ژ بارگەيىن پۆزەتىيەن يىن پرۇتۇن و بارگەيىن نىڭەتىيەن يىن نەلىكتۇنى پىكىدىن.

﴿سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلُّهَا مِمَّا تُنْبَتُ الْأَرْضُ وَمَنْ أَنْفَسْهُمْ وَمَمَا لَا يَعْلَمُونَ (٣٦)﴾ يس ئانكى: يىن پاك بىت نەو خودايى مەزن يىن ھەمى رەنگ ژ شىنكاپىنى عەردى ئافراندىن ، و ژوان ب خۇزى نىئر و مى داين ، و ژوان چىكىرىيەن خو دى يىن دى ژى يىن نەو پى نەزانىن . خودى بىتى ئافراندىن كىرىھ ، فىيچا نەيا دىجەن خودايىھ شرك ب وى بەيىتە كىن .

د ۋى دەقىدا قورئان ئامازەيى ب وى چەندى دكەت كو ھەمى تىشتك ب شىودىيەن جووت يىن دروست بۇويىن ، ژ وان تىشتنى كو مەرۆف نوگە دزانىت و ژ وان ژى يىن كو نزانىت و دى ل ئايىندىي فەبىنىت.

۸. گيانهودر زاني:

ئازدەن و بالندە ب شىوهىي كۆمەلگەه دزىن

﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٌ يَطِيرُ بِجَنَاحِيهِ إِلَّا أُمَّمٌ أَمْثَالُكُمْ﴾
الأنعام نانكى: ج ئازدەك نىنە ل سەر روپى ئەردى و ج بالندەك ژى
نىنە كۆ ب پەرىن خو بىرىت ئەگەر وەكى ھەوھ كۆ مەلەك يان مللەتەكىن ب
سەرىك فە نەبن .

د ھندەك لىكۈلىنان دا يا دياربىوپى كۆ گيانهودر و بالندە ب كۆمەل دزىن ب
جۇرەكى كۆ پىكىخستنى د ناقيبەرا خۇدا دكەن و ژيان و كاركىردا وان يا ل گەل
ئىك.

فرپىنا بالندەيان:

﴿أَلَمْ يَرَوَا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوَّ السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾
النحل نانكى: ئەرى ما بت پەرىسان بەرىخو
نه دايىه تەيران ل ھەوادا دنافىبەرا ئەرد و ناسمانى دا ب فەرمىنت خودى دىن
دەست كرينى ؟ ژ خودى پىتىقەتر كەسەك نىنە وان ژ كەفتى بىرىت . ھندە
دوئى چەندى دايىه نىشان بو وى مللەتى ھەنە يى باوھىپى ب وان نىشانان
دئىن يىن ئەو ل سەر شىانا خودى دېيىن .

دەقەكى دىتىر ژى بە حسنى بالندەيان دىكەت و دېيىزىت،

هەأولم يرۇا ئى الطېز فۇقۇم صافات و يقېضىن ما يەمسكەن ئىلا الرەخمن ئەنە
بىكىل شىء بىصىر (۱۹) ئەمەنلىك ئانكىو : ئەرى وە بەرىخو نەدايە وان بالندە
نەوىن ب سەرفە كو چەوا پەرىن خۇ بەلاڭ دىكەن و دەگەھىننە ئىتىكىر ؟ ئەفە
ژىلى خودايى مەزن كەسى دىتىر وانال جەھى خۇ راناكىرىت . ب راستى ئەو ل
سەر ھەمى تىشىتەكى يى بىنەرە .

ب زاراڭى عەرەبى (امسەك) ژ لايى وىزدىيى فە ئانكىو: گىرتىنا دەستى كەسەكى
يە ھەلگىرتىن و گىرتىنا پىشىتا كەسەكى يە ، ئەقىن چەندى ژى ئەو ھزر يَا تىدا
كە خودايى مەزن ب دەستەلەتا خۇ بالندەيان رەادگىرىت. ئەق دەقەزى پىشىت
گىرىدانا بالندەيان ب سروشى دووپات دىكەت. داتايىن زانستى نوى يَا دىيار
كى كە ھەندەك بالندە پەلەيەكە بلند يَا رېكخىستنى ب كار دئىن سەرەپلىرى وى
بەپنامەيى ژ بۇ لقاندى بۇ وان ھاتىيە دانان ، لەوما ب تىنى دى شىئىن ب رېپەن
بەپنامەيەكى كۆچكىنى ژ بۇماوه ماددىيى (جىينىن) وان بالندەيان ، گەشتەكە
دويىر و درېز و ئالوڭ يَا وان بالندەيىن لاو بئىتە شەرۇفەكىن، كو بىنى ج
ئەزمۇونىن پېشىر و ج رېپەن شەنەدەك ھەبىت دى گەشتى كەن. و دشىن د
رۇزىدەكە دىيار كى ژى دا بىزقەنەفە وى جەھى ژى ھاتىن.

پەۋەپىسىر (Hamburger) د پەرتۇوکا خۇدا يَا ب نافى (Power and Fragility) نەمۇنەيەكى ل سەر بالندەيىن (Mutton- bird) دەنەنەت كو د
زەريايىا ھېمەندا دېرىت ، ئەق بالندەيە گەشتەكى دىكەت ب درېزاهىيا ۲۴۰۰ کم
ل سەر شىودىيى ژمارە ۸ يَا ئىنگلەزى. وى گەشتى نىزىكى ۶ مەھان ئەنچام د
دەتلى دەمىن ژ وېرى د زەقلىتەفە بۇ جەھى خۇيى بەرى ب ماودىيى نىزىكى

جەفتىيەكى يان كىمەتىر فەدكىيىشىت. نەمە زانىارىيىن ئالۇز ڑى بۇ كەشتەكى ژ
قى جۇرى پىدەفييە د كۆم نەندامىن دەمارىن وان بالىندىيان دا ھەبن. نەمە
بالىندە ب شىوازدىكى زۇر يىن هويربىن يىن ھاتىنە بەرۇنامەرپىزىكىن. ئانكىو ما يَا
پىندەنىنە ئەم ب كىيمى دانەرئى ۋى بەرۇنامەيى ب نىاسىن كى يە؟

مەشا ھنگىقىنى و ۋەيىھاتىيىا وى:

﴿وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجَبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِنَ
يَغْرِشُونَ (٦٨) ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الشَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُّلَ رَبِّكَ ذَلِّلًا (٦٩)﴾ النَّحْل
ئانکو: خودایی ته گوته میشیں کو ل چیا دا خانه ییین خو دروست بکهت ، و د
وان دار و جهان ژی ییین مرووف بو دا بین دکهت . و ژهه می جوره به رهه مه کی
بخوت ، و مه گوتی کو ئه و نه خشہ ییین خودایی مه زن بوته کیشاین بی
کیماسی و ب گوهداری فه ئه نجام بده .

سنه ۱۹۷۳ءی خيلاتي نوبيل ودرگرت ب لينکولينا وي ل دور (Von-Frisch) سه رده رئيسي و په یو دندليا د ناقبه را ميشين هنگفهيني دا. هه رئيشه کا هنگفهيني، پشتی کو گوله کي يان با خجه يه کي نوي دبینيت، فه دگه پريت و نه خشن وي جهی ب هه فاليں خو یين ميش را دگه هينيت. و دبیزنه فن چهندئي سه مايا ميشا هنگفهيني. راما نا وان لفینيں کو نه ڈکيانه ودریں هه نئي ب کار دئين بؤ فه گواه استنا زانيارييانه د ناقبه را ميشين هنگفهيني یين کريکار، ب شيوار زانستي و ب ریکا وينه گرتني و چهندين ریکين ديت یين هاتينه فه ديت، تورنان ڈي به حسن فن چهندئي دکهت کو چاوان ميشا هنگفهيني ب زينهاتيا خو ریکا يه زداني خو دبینيت.

ل سه‌ری میشا هنگفینی ب من یا هاتیبه به‌حسکرن (فاسلکی و کلی) نانکو: نه و میشا هنگفینی یا مala خو دهیلیت بؤ کومکرنا خوارنی میشا من یه . ب رامانه‌کا دیتر سه‌ر باز یان نه و کریکار من یه .

د شانویا (Henry the fourth) یا شکسپیری دا ، هنددک ژ که‌سایه‌تیبیان به‌حسن میشا هنگفینی دکهن کو یا پیکهاتی ژ کومه‌کا سه‌ر بازان و پاشایه‌ک یعنی هه‌ی. و نه‌فهمی ل سه‌ر ددمی شکسپیری بیر و باودرین وی خه‌لکی بون. وان و دسا هزر دکر کو میشین هنگفینی یعنی کریکار د نیرن و ددمی قهستا مال دکهن کاری خو بُو پاشای به‌حس دکهن ، لی نه‌ف چه‌نده یا راست نینه ، نه و کریکار یعنی مینه و کارین خو ژی بُو پاشای به‌حس ناکهن به‌لکوو بُو شاهزنسی به‌حس دکهن. نه‌فهمی پیدی ب لیکولینین پیشکه‌فتی بُو د ماودین ۲۰۰ سالین بوری دا کو بنیته زانین.

خانیبی ته‌فپیرکی ، نه و خانیبی لواز ،

﴿مِثْلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أُولَيَاءَ كَمِثْلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذُتْ بَيْتًا وَإِنَّ أُوْهَنَ الْبَيْوَتِ لَبِيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (٤١)﴾ العنكبوت نانکو: نمونا وان که‌سین ژبلی خودی که‌سین دیتر دکهنه پشته‌فانین خو و دکی ته‌فن پیرکی نه ، ددمی خانیبی خو دروست دکهت ، ب راستی لوازترین مال مala ته‌فن پیرکی په نه‌گهر وان زانیبویه .

ل گهل و دسنه‌کا فیزیایی بُو مala ته‌فپیرکی ب خانیبیکی زور یعنی هیز دنیته دیارکرن ، قورنان به‌حسن لوازیبا خیزانان (مالا) ته‌فپیرکی ژی دکهت ،

کو تهقىپيرکا من يا نير دکوژيت (و پشتى هينگى ژي زاروک دايکا خو دکوژن).^{۱۷}

ئمۇ ئايەتهزى بۇ وان كەسانە يىن داخوازا پىشەۋانىيىن ژىلى خودى دكەن بۇ ئىنلىيىن و دنیا يى دووماھىيىن.

شىوهىيىن ژيانى و پەيوەندىيىا د ناۋىبەرا مىرىييان دا:

﴿وَحُشْرَ لِسْلِيمَانَ جَنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالْطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ (۱۷) حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَخْطُمْنَكُمْ سَلْيَمَانُ وَجَنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (۱۸)﴾ النمل ئانکو: ھەمى لەشكەرىن سولھيمانى ب ئەجىنە و مروف و بالىدە فە ھاتنە كومكىن و ب رىز و رىك و پىكى ھاتنە رىكخىستن . ھەتا وى دەمىن گەھشتىنە دولا مىرىييان ، مىرىيەكى كىرە ھەوار و گوت: ئەى گەلى مىرىييان ھەرنەڭ جەھىن خو ، نەكۆ دى سولھيمان و لەشكەرىن وى ھەوە تىك شكىنن (وەكى شويشەي) بىنى كو ھەست بىن بىكەن .

د وەختى دا خەلکى يارى ب قورئانى دكىن و د گۇتن قورئان پەرتۈوکە كە ب تىنچ چىرۇكىن ئەفسانەيى يىن تىدا ھەين و ئەوا تىدا ھاتى كو مىرى ل گەل ئىك ئىاخىن و پەيامىن گرنگ د ناۋىبەرا خۇدا بەلاق دكەن ، لى د وى دەمىن بۇرى دا لېكۈلىنان كۆمەكا راستىييان دەربارەي شىوازى ژيانا مىرىييان دەرىخىستن كو بەرى ھينگى مروفى نەدزانىن. لېكۈلىنان دياركىر كو د ناۋىبەرا گيانەوران دا يان مىرىييان دا، مىرىييان زۇرتىرین وەكەھەقى يا ھەى د شىوازى ژيانى دا ل گەل مروفان. ئەقەھى د وان لېكۈلىنىن خوارى دا ل دەربارەي مىرىييان دا زىدەت دەردەقەقىت.

۱. میزی و دکی مرؤفان مریبین خو فه دشیرن.
۲. میزیان سیسته مهکی زور پیشکه فتی یئ ههی د دابه شکرنا کارین خودا.
ب رهنه کی ریفه به و سه رپه رشتیار و چاقدیز، کریکاران ب خوفه دگریت.
۳. ددم بو ددمی جاردکی چاف پیکه فتنان ئهنجام د دن و ل گهل ئیک
دنا خفن.
۴. شیواز دکی پیشکه فتی یئ په یودن دیکر نی یئ ههین د نافبه را خودا.
۵. د ددمی ریک خستی دا کاری بازار گه ریبی دکه ن ههتا تشتین خو پیک ب
گوهورن.
۶. د زفستانی دا دان و دوکاکین خو هه لدگرن و ئه گه ر ئه دان و دوکاکی وان
داش و بشکوژان (گوپکه) ژ خو بددت، ئه دی ردهین وان بېن، داکو ب
زان شینبوونا وی دان و دوکاکی دی بیتھ ئه گه ری خراب بوونا وی. و ئه گه ر
نه ڏ دان و دوکاکی هه لگرتی ب بارانی ته ٻبیت دی بهنه به ر تیشکا
ر ڙو ڙی ههتا هشك دبیت، ددمی هشك بوو، دی بهنه د ڙو وورفه چونکی دزان
نه گه ر دان و دوکاک ته ٻبیت ل وی ددمی ردهین وی دی گه شه یئ که ن و دی
بیتھ ئه گه ری ڙنا فچوونا وان.

هنجفین چاره‌سمرهک بو مرؤفا یاه‌تیبی

میشا هنجفینی شیله‌یا توفی ژ چهندین جورین جودا ژ میریان د میزیت و د ناف لهشی خودا دکه‌ته هنجفین و د ناف خانه و جهین بو هاتینه دانان هه‌لدگریت. ب تنس د ڦان دوو سه‌ددیین دووماهیبی دا مرؤفان ئهـ چهنده یا زانی کو میشا هنجفینی د ناف زکی خودا هنجفینی هه‌لدگریت ، ل وی ددمی ل بهری ۱۴۰۰ سالان قورنائی به‌حسن ڦی چهندی یا کری:

﴿يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شَفَاءٌ لِلنَّاسِ﴾ النحل
نانکو: هنجفینه کن گه‌لهک ره‌نگ د ناف زکی میش هنجفینی دا ددردکه‌فیت .
ده‌مانی نه خوشیان بو خه‌لکی هه‌یه .

ژ نوی بو مه یا دیار بووی کو هنجفینی تایبه‌تمه‌ندیبا چاره‌سمرکرنی یا ههی ودک دژه میریان دهیته بکارئینان ، رووسيان ل شهري جیهانی یې دووی هنجفین د دانانه سه‌ر برینین خو. وی هنجفینی ژی نه و برین ب ته‌ری د هیلا ول دووماهیبی ددمی ساخ دبووفه گه‌لهک کیم شوینوارین برینان ل سه‌ر دیار دبوون. ژ بهر زوریبا چریبا وی ، ج کیفکویی یان به‌کتریا یهک نه‌شیت د ناف هنجفینی دا گه‌شه‌یی بکهت.

نهـ چهنده ژی زور ب ئاشکه رایی دیار بوو کو نیزیکی ۲۲ نه‌خوشین سینگی و نه‌لزه‌ایم‌ههـی.... ل ئینگلته را ژ لایی خوشکا Carole یې ڦه هاتنه چاره‌سمرکرن ، کو نه و په‌رستارهک بوو ، (Propolis) ب کار ئینا ، کو میشین هنجفینی شانه‌بیین خو تیندا دروست دکه‌ن ل دژی به‌کتریا یی .

نهگمر گهسه‌کی ههستیاری (حه‌ساسي) هه‌بیت ژ روودکه‌کی ، چندبیت هنگفینی فی رووه‌کی بدنه‌نی بو وی چه‌ندی داکو به‌رگریین دروست بکهت بو وی ههستاریین. هنگفین یی زه‌نگینه ب فیتامین K و فردکتوزی.

نهو زانیاریین کو د قورنائیدا هاتین ل دهرباره‌ی هنگفینی ، ل گه‌ل بنچینه و تایب‌هتمه‌نديین هنگفینی ، چه‌ندین سه‌دهیان ل پشتی هاتنا قورنائی هاتنه فه‌دیتن.

از ندھری فن زانیاریین بی د شریته‌کا فیدیویی دا ب نافی (نمفه نه و راستییه‌یه)؛ بو دمسکه‌فتنا هن فیدیویین په‌یومندیین ب دامه‌زرنمھرا لیکولینین نیسلامی بکه

زفرینا خوینی و شیری

فورئان ۶۰۰ سالان بهری به حسکرنا زفرینا خوینی ژ لایی (ابن نفیس) یا هاتییه خواری، و ۱۰۰۰ سالان ژی بهری ویلیام هاروی فی فه دیتنی بگه هینته روز نافای. ب تنی سی سه دهیان بهری کو بئیته زانین کو چ د رویفیکان دا روی د دهت بو وی چهندی داکو پشتراست بن کو نهندام ب ریکا همرسکرنی و میژتنی خوارنی دبمن، نایه تهک د فورئانیدا به حسی ژیدمری پیکهاته یین شیری دگهت، همرب وی پهنگی یی دئیته رویدان.

بو تیگه هشتنتی ژ دییرین فورئانی کو به حسی ڤان تشتین ب سه رفه دگهت، یا بیلدییه وی چهندی بزانین کو چهند کارلیکین کیمیایی د رویفیکان دا روی د دهن ول ویری نه و مادده یین ژ خوارنی فه دئینه ب دهسته نیان، دئینه فه گواستن بو ناف خوینی ب ریکا سیسته مهکی نالوز؛ زور جاران ب ریکا میلاکی، نه فه ژی ل دویف سروشتن کیمیایی یی وی مادده یه، و خوینی ژی بو هه می نهندامین لهشی فه دگوزیته فه، د ناف وان رویان دا یین کو شیری دروست دگهن.

ب رهنگه کی دیتر دی شیین بیزین، کومه کا مادده یین دیارکری ب ریکا لامرازین رویفیکان دچنه د ناف لوله یین خوینا ڤان رویفیکان دا، ول دویفدا ب ریکا خوینی بو نهندامین لهشی دئینه فه گواستن. و نه گه ر د فی نایه تا فورئانی بگه هین ل وی ده می نه ژ برگه یا فیسیولوژی دی بهایی وی زیده تربیت،

﴿وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لِعِزْرَةٍ نُسْقِيْكُمْ مَمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمْ لَبَنٍ
خَيْصًا سَائِغًا لِشَارِبِينَ﴾^{٦٦} نانکو: و بو ههود - گهلي مروفان - عيردت
دفان حهیوانان دا کوو حیستر و چیل و پهزن - هنه ، و هوین دبینن نه مز
گوهانین وان دنافبهرا عویرگیشی و خوینی دا شيردکن پافر و یې ب تام بو
فه خوارنی ددینه ههود .

﴿وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لِعِزْرَةٍ نُسْقِيْكُمْ مَمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعٌ كَثِيرَةٌ
وَمِنْهَا تَأْكِلُونَ﴾^{٦٧} المؤمنون نانکو : و بو ههود - گهلي مروفان - د
حیستر و چیل و پهزی دا عيردتهک د نافراندنا وان دا ههیه ، ژ تشتی د ناف
زکی وان دا نه م شیری د ددینه ههود ، گهلهک مفایین دیتر بو ههود دناف وان
دا هنه ودکی هریئ و پیستی ، و هوین ژی دخون .

به حسکرنا پرفسه یا دروستبوونا شیری چیلی بهری ۱۴۰۰ سالان د قورئانیدا
هه می ودکی وی یه یاکو د ڻان ددمیں پیشتر زانستی فیسیولوچی گههشتیی.

موسلمان داخوازا بهرسفی دکهن

کومهک ژ زاناییین موسلمانان ، ل ژیر چاڤدیریيا زانایهکی ب نافوددنگ یې
یەمهنى . "عبدالجید الزندانی" ئەو پیزانین کۆمکرن یېن د قورئانی و
فەرموددییەن دروست دا ھاتین ل دەرباردى زاروکبوونزانیيی و زانستیي دیت
وەرگىرە سەر زمانى ئىنگلیزى ، و ل دووماهىيى ل دويىش ۋى ئايەتى چوون:

﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾^{٤٣)} النحل ئانکو: نەگەر ل
دەرباردى ۋى چەندى ھەوھ زانیارى نەبن ، پرسىارى ژ كەسىن خودان زانىن
بکەن .

ھەمی ئەو زانیارىيیەن کو د فەرمودەيیەن دروست و د قورئانا پېرۋىز دا ھاتین
ل دەرباردى زاروکبوونزانیيی کۆم کرن و پشتى ھىنگى و درگىرپان بۆ زمانى
ئىنگلیزى و نىشا پروفېسۇر در. كىس مۇر (keith Moore) دان ،
پروفېسۇر زاروکبوونزانیيی سەرۋىكى بەشى تىخكارى ل زانكۇيا "تۈرنتۈ" ،
ل كەنەدا. نوگە ئىكە ژ مەزنتىن زانایان د بوارى زاروکبوونزانیيی دا.

فەرمۇودە يان سوننەت يا پىكھاتىيە ژ ناخفەن يان كىيارىن ېنەمېرى (سلاقىن خودى ل سەربىن).

زاروکبوونزانی یا پیکهاتییه ژ خواندنا گهشه کرنا مرؤفی بهری ژ دایکبوونا وی.

داخواز ژ ֆی پروفیسوری هاته کرن کو بوجوونا خو دربریت ل دهرباردي وی تشتی نیشا وی دایی. وی ژی پشتی کو زور ب هویری نه و زانیارییه هه لسنه نگاندین گوتی پرانیبا نه و زانیارییین د ناف قورئانی و فهرمودهیان دا ل دهرباره زانستی زاروکبوونزانییی هاتین ب تهمامی ل گهل زانستی سه ردہم د گونجن و ج نالوژییه ک د نافبهر د نینه ب ج ردنگه کی. و وی نه چهندہ ژی گوت کو نه و ل دهرباره هندهک ئایه تین قورئانی نهشیت تشهکی بیژیت. نهشیا بیژیت کو نه و ئایه ت د راستن یان نه ، چونکی وی نه و زانیاری نهبوون ل دهرباره وان ئایه تان. و هه رودسا د زانستی نه فرۆکه ژی دا ج به حس نینه ل سه ر ۋان ئایه تان.

خودایی مه زن د ئایه ته کىدا د بیژیت:

﴿أَفَرَأَ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ (١) خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلْقٍ (٢)﴾ العلق

نانکو: بخوینه ، ب نافی ب نافی خودایی خو یی کو هه می تشت چیکرین ، مروف یی ژ پارچه خوینه کا مهھی چیکری .

د زارا ژی عهربی دا په یقا (علق) رامانا خوینا مهھی د دهت ، هندهک رامانین دیت ژی یین ههین ودکی: تشهک کو خو ب هه لاویسیت ، پیکهاته یه کا شیوه خوینپار دیه.

دكتور "كيس مور" ج زانياري نهبوون کو نهري مالبچويك ل دهستپيکي ب شيوهين خويينپارهيهکي دهركهفيت يان ڙي نه. بو تافقيرنا في چهندئ، رابو ب ليکوليني ل سهه ماوهين دهستپيکي يي مالبچويكى ل ڙير مايکروسكوبهکا زور ب هئيز و بهراورد کر ل گهله شيوهين خويينپارهين. وهمهفييا د نافبهرا ڦان ههردowan دا دكتور كيس مور توشى حيبهتىي کر.

ب في رهنگي، ب ريکا قورئاني، زيدهتر زانياري ب دهست وي کهفن ل دهرباره زاروکبوونزانيي، کو ههتا وي دهه وي نه زانيبوون.

دكتور "كيس مور" ی برسقا نيزيکي ههشتئ پرسياران دا ل دهرباره زاروکبوونزانيي کو د قورئاني و فهروودهيان دا هاتبونه بهحسکرن. و ديار کو زانيارييین د قورئاني و فهروودهيان دا ب تهمامي نيكودوو دگرن ل گه وي تشتئ زانستئ سهردہم گههشتىي، و گوت: "نهگهر ل بهري سيه سالان نهف پرسياره ڙ من هاتبانه کرن، من نه دشيا برسقا نيف ڙ وانان بدھم ڙ بهر نهبوونا زانيارييا زانستيي ل دهرباره وان".

ل سالا 1981، د حهفته مين کونفرانس پزيشکي دا ل "دمام" ل سعووديهين، دكتور "كيس مور" گوت: "بو من گهلهک جهئ خوشحاليني یه کو نه ز شيام یي هاريکاريم د سهلاندنا زانيارييین قورئاني دا ل دهرباره گهشکرنا مروفي. و برسف ڙي يا دياره کو نهف پيزانيه ڙ لاي خودئ ڦه بو موحه ممهد (سلاڻ ل سهربن) یئن هاتينه هنارت، چونکي ج زانياري ڙ ڦان نه هاتبونه ڦه ديت ههتا چهندين سهدهيان ل پشتئ هاتنا قورئاني. نه ڦه ڙي وي چهندئ د سهلينيت کو موحه ممهد (سلاڻ ل سهربن) دقيت هنارتىي خودئ بيت".

دكتور "کيس مور" ل ددستپيکن په رتوروکه ک ههبوو ب نافې "The developing human" دكتور "کيس مور" ل ددستپيکن په رتوروکه ک ههبوو ب نافې، ل پشتی کو زانیارييین فورنائی گه هشتینه وي، ل سالا ۱۹۸۲ ی سنيهم چاپ ژ په رتوروکا خو به لافکرده. و په رتوروکا وي خه لاتی باشترين په رتوروک ودرگرت کو ژ لايی ٹيک که س فه هاتبیته نشيسيں. په رتوروکا وي بؤ چهند زمانیین بياني هاته ودرگيران و د چهند زانکويين جيهانيدا ودک سيسنهم د زاروکبوون زانويين دا هاته خواندن ل سالا ٹيکن يا کوليژا پزيشکيي.

دكتور (Joe leigh simpson) سه روکن بېشى ژنان و زاروکبۇونى ، ل كۆلۈر بايلۇر يا پزىشكىي ، ل "Houston" ، دېلىزىت: " ئەف پەيقىن مۇحەممەدى ، چىنابىت ل سەر بىنەمايتىن وان زانىارىييان ھاتىنە گۇتن كول وى دەمى د بەرددىت بۇون بۇ وى نېقىسەرى، ئانكىو سەددىيە حەفتى. ئەفە زى وى چەندى د گەھىنېت كو نە ب تىن تەڭىرى نەبۇو د ناقبەرا زانستى و دىنى دا (مەردم پى ئىسلامە) ، بەلكوو ئەو راستىيىا دىنى (ئىسلامى) رېتىشاندەرىيىا زانستى كى ب زىددىكىرنا چەندىن ددقان بۇ وان زانىارىيىن كو بەرى ھىنگى گەھىنېت بۇونى. ددق يا ھەى د قورئانىيىدا كو پېشى چەندىن زانستان يا ھاتىيە سەلانىدىن كو راستىيە و ئەقەزى بەلكەيە ل سەر وان زانىارىيىن د قورئانىيىدا ژ لايى خودى ۋە يېن ھاتىن.

دلوپهک د ناقبهرا ههستييئن پشتئ و په راسييان دا یا ددرکهفتی :

﴿فَلَيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ (٥) خُلُقُّ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ (٦) يُخْرُجُ مِنْ بَيْنِ
الصَّلْبِ وَالثُّرَابِ (٧)﴾ الطَّارِقُ نَانِكُو، هَيْجَا نَهُو مَرْوَفُّ بِأَوْدُرِيَّيْ بِرَابُونَا
پِتْشِي مَرْنَى نَهُو نَيْنِيَّتْ بَلَا بِهِ رِيْخُو بَدَدْتَى كَانِي نَهُو ڙِجْ هَاتِيَهُ نَافِرَانِدَنْ ٰ

نهو ژ چيکه کا ئافي یا بلهز دهیتە هاھييتن د مال بچويكيدا ھاتىيە ئافراندن
ئەو چېك ژ ناھىيەرا پشتا زدلامى و سينگى ژنى دەر دكەھېيت.

د قوناغىن گەشەكىدا بچويكى دا ، ئەندامىن زۇربوونى يىن نىر و مىيان ،
گون و ھىكدانك ، ل نىزىكى گولچىسکان د ناھىيەرا بىرپەدا پشتى و پەراسىيىا
يازدىي و دوازدىي دا دەست ب دروستبوونى دكەن. و پشتى ھينگى بەردى
خوارى دادكەفن: ئەو ھىكدانك د ناھىيە دەمەن ل دەمەكى دا گون
بەرى ژ دايىكبوونى بەردىام دېن د داکەفتى دا ھەتا دگەھەن تۈيركى گونى
ب رېكا كەنالى "ئىنگواينەل". ھەتا پشتى گەشەكىدا وان ژى ئەف ئەندامىن
ھەنى پالپىشىيا خوين و دەمارىن وان ژ لايى خويىنباھرا مەزن يازكى ۋە ، كو
ئەو ژى ياد ناھىيەرا بىرپەدا پشتى و پەراسىيىان دا. و لىمەن و خوينا
خويىنئىنەران ژى بۇ ھەمان ناھىيە دئىنە ۋە گوھاستن.

نوتە - ئافەکا كىم:

دەقىن پىرۆز يىن قورئانى د يازدە جەھان دا بەحسى وى چەندى دكەن كو
مرۇف يىن ژ نوتە يىن ھاتىيە دروستكىن ، ب رامانا رېزدەكى كىم ژ ئافي يان
دلوپە ئافەكى دئىت ياكو ل پشتى ۋالاڭىرنا كۆپەكى دەمەنت. د
چەندىن دەقىن قورئانىدا بەحسى ئى چەندى ياكى ھاتىيە كىن ودكى: ۲۲
۱۲: ۲۲، ۵.

زانستىي يىن سەلاندى كو ب تىنى ئىك تۆۋە نىزىكى سى مiliون تۆۋان ھىكى د
پېتىنەت. ئانكى ۲/۱ مiliون بەش يان ۲۰۰۰۰٪ ئەو تۆۋەن كودەرھاھىزلى
ھىكى د پېتىنەت.

سوالە - پوختىيەك ژ ئافي:

﴿ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ مَاءِ مَهِينٍ﴾ السجدة نانکو: پشتو هینگي
وی دونددها ئاده می ڙ چپکه کا لواز و بی بها چیکر .

د قورئاني ڙی دا یا هاتیبیه به حسکرن د نایهه تین ٤، ١٦، ٢٧، ٦٠، ١١، ٢٥، ٣٧، ٣٣، ٧٧، ٤٠، ٦٧، ١٩، ٤٦، ٥٢، ٧٥، ٢٧، ٧٦، ٢، ٨٠، ١٩

پهیچا عمره‌بی سولاله رامانا پوخته‌یه کیا باشترین بهش د کوژمه‌یه کیدا د ده. مه‌زانی کو ب تنی نیک توف پی‌دی‌فیه بو پیتاندنا هیکی، د ناف چهند میونان دا کو زه‌لام بمره‌هم دئینیت. ئه‌ف توف ب تنی ژی د ناف ڦان هه‌می میونان دا د قورئانیدا ب سولاله یئی ناف کری، نه‌م ڦی ژی دزانین کو ب تنی نیک هیک دئیته پیتاندن د ناف ددهان هزاران دا کو ژ لایی ژنی ڦه دئینه بمره‌هم نینان. ئه‌ف تاکه هیکه ژی کو د ناف چهند هزار هیکان دا د قورئانی دا ب "سولاله" یا هاتییه ناف کرن، و ئه‌ف په‌یقه رامانا کیشانه‌کا توند د شلاتییه‌کی دا ژی د ده. ئه‌و شله‌ی ژ ئافا زه‌لامی و ژنی کو گه‌میته یئن تیدا هه‌ین. ههر نیک ژ وان هیک و توف ژی یئن تیدا ئینایینه‌ددر د ژینگه‌ها وان دا د پرفسه‌یا پیتاندنی دا.

نوتفه‌یا نه‌مشاجن - ئافا تیکه‌لبووی:

زارافن عمره‌بی (نطفه امشاج) ئانکو ئافا تیکه‌لبووی. ل دویف چهند شروغه‌کارین قورئانی، ئافا تیکه‌ل د زفریت‌هه بو مادده‌یی نیر یان می یان ئافا وان. پشتی تیکه‌لبوونا ههر نیک ژ توف زه‌لامی و هیکا ژنی، زایگوت هه‌ر ب نوتفه‌یی دمینیت. هه‌رودسا د شیان دایه ئافا زدلامی ب ئافه‌کا تیکه‌ل بئیته دانان چونکی چهندین رژینین جودا به‌شداریی د دروستکرنا چهند مادده‌یه‌کین جودا دا دکه‌ن.

له‌وما "نوتفه‌یا نه‌مشاجن" (ئافا تیکه‌ل) هه‌ردوو توفین زه‌لامی و هیکا ژنی دگریت ل گه‌ل وئ شله‌یی ژی یا ل دورماندوزی وئ.

دیار کرنا ردگه‌زی،

رەگەزى بچويكى ل دويش سروشىنى وى تۆقى دئىتە دياركىن نەك ھىكى.
رەگەزى بچويكى ، ج نىر بيت يان ژى مى بيت ، يى بەندە ب ھندى ۋە كو
ئەرى جووت كرۇمۇسۇمىن ژمارە ۲۳ ژ ھەردوو كرۇمۇسۇمىن ۲۰ يان ژ ۷
پىكىدىت.

ل دەستپېيىكى ، دياركىندا رەگەزى ل دەستپېيىكا پىتاندىنى يە و پشتا خۇب وى
كىرۇمۇسۇمىن ۋە گىرىددەت يە كو تۆقى ھىكى د پىتىنىت. ئەگەر تۆفەكى
ھەلگرى كرۇمۇسۇما ۶ ھىكى ب پىتىنىت ل وى دەمى ئەو زارۇك دى يى مى
بيت و ئەگەر ئەو تۆفە ھەلگرى كرۇمۇسۇما ۷ بيت ئەو دى يى نىر بيت.

﴿وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى (۴۵) مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تُمْنَى (۴۶)﴾
النجم ئانکو: خودايى تە ھەر ئىك ژ نىر و مى يان يىن ژ تۆفەكى
دروستكىرىن كول جەن خۇ دەمەنەت.

پەيىقا عمرەبى (نطفە) رامانا بەشەكى كىيم يى ئاقيقى يە و پەيىقا (تەمنى) رامانا
دەرھافىزتن يان ژى چاندىنى د دەت. لەوما (نطفە) يَا تايىبەتە ب تۆقى ۋە
چونكى ئەو يَا دەرھافىزتىيە. قورئان دېيىزىت:

﴿أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةٌ مِنْ مِنْيٍ يُمْتَنَى (۳۷) ثُمَّ كَانَ عَلَقَةٌ فَخَلَقَ فَسَوَى (۳۸) فَجَعَلَ
مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى (۳۹)﴾ القيامة ئانکو: ئەرى مەرۆۋ دلۇپەكى ئاقيقى
نەبو كو يَا ھاتىيە رېتىن . و ل دېيىدا يَا بويە پارچەكى خوينا ھشك ، ۋىجا
خودى ب شىانا خو ئەو ئافراند و ب جوانترىن رەنگ ئەو دروستكىر ؟ و وى
ھەر دوو جوت: يى نىر و يى مى ، ژۇ مەرۆۋى دان .

ل فئري ديسان به حسن ثي چهندئ يا كري دبئزنه به شهكى كيم دلوبهك ژ تؤفي (نطفة مني) كو ژ زهلامى دمردكه فيت و يا به رپرسه ژ دياركرنا رېگه Miz.

ل ددهرهين هندستانى خهسى حهز دكهن نه فييىن وان كور بن ههتا رېخنه بىي ژى ل بويكىن خو دگرن نه گهر زاروکى وان كور نه بيت. لى نه و نزانن بىي به رپرس ژ دياركرنا رېگه Miz بچويكى تؤفي زهلامى يه نهك هيتكا ژنى يه! نه گهر نه و هه گازندهيان بگهن ، دقييٽ نه و گازندهيان ژ كورپىن خو بگمن ، نه ژ بويكىن خو ، چونكى هه گئىك ژ قورئانى و زانستى ژى نه و چهنده يا دياركى كو ئافا زدلامى يا به رپرسه ژ رېگه Miz وى زاروکى!

بچويك د سى جهين تاري دا بىي هاتىيە نخافتىن:

﴿يَخْلُقُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلْمَاتٍ ثَلَاثٌ﴾
نانكىو: خودايى مەزن هەوه د زكى دايىكىن هەوهدا دروست دكهت ب چەندىن قوناغىين ئىك ل دويىف ئىكى ، د تارياتيا زكى و مالبچويكى و پسدانكى دا.

ل دويىف ناخفتنا دكتور "كيس مور" نەف سى بهشىن تاري كو د قورئانىدا هاتىيە به حسکرن د زفېنەفه بۇ هه گئىك ژ فان جهان:

۱- دیوارى بېشىيىا زكى دايىكى.

۲- دیوارى زاروکدانى.

۳- بەردهيا نەمینى كۈريۈنى.

قوناغین گهشهيا بچويکي:

هونقد خلقنا الانسان من سلاله من طين (۱۲) ثم جعلناه نطفه في قرار مكين (۱۳) ثم خلقنا النطفه علقة فخلقنا العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فكسوتنا العظام لحما ثم اشأناه خلقا آخر فتبارك الله أحسن الخاتمين (۱۴) المؤمنون ئانکو: ب راستي مه ئادهم ژ تهقنه کا ژ همه مي لاين ژ ئه ردی هاتييه و درگرتن ئافراند . و پاشى مه دوندھا وي ئهوا ژ چپکەکا ئافي يا ژ پشتا زەلا مى دھيit و د جىھەكى ناسى دا کو مالبچويکە ئاکنجى دبىت زىدەکر . پاشى ئه و چپک مه کرە خويىنەکا سور و ئه و خويىن پشتى چل رۇزان مه کرە پارچەکا گوشتى ، و ئه و پارچەيا گوشتى نەرم مه کرە هەستى ، و پاشى مه گوشت ب سەر هەستى داگرت ، و پاشى مه ب ئافراندنه کا دى ئه و ئافراند کو روح بو هاتييه دان ، قىيىجا يى پىروز بىت خودى ، ئهوى ئافراندنا هەرتىشىتەکى باش داي .

د ۋان ددقاندا خودايى مەزن ئاماژىيى ب وي چەندى دكەت کو مروف ژ بەشەكى زۆر كىم ژ ئافي يى هاتييه چىكىرن کو يى ل جەن حەواندى دانايى، و ب توندى يى پاگرتى کو (د زمانى عەرەبىدا دېيىزنى - قرار مكين). زارۇكدان ژ لاين پشتى فە زۆر ب باشى پارىزگارى ل سەر دئىتە كرن. ب هارىكارييا بىپىرىدىا پشتى فە کو ئه و ژى ژ لاين زەفلەكىن پشتى فە ب باشى پاراستن ل سەر دئىتە كرن. و ھەروەسا زارۇك ژ لاين پەرددەيا ئەمېنۋىس ژى فە دئىتە پاراستن کو ژ ماددىي ئەمېنۋىس پىك دئىت. ب ۋى رەنگى ئه و بچويك دى كەفيتە د ژىنگەھەکا باش و پاراستى دا.

نهن نافا کیم دئیته گوهورین ژ بو (علقه) و نهفه ژی رامانا تشهکی د ددت کو یې پیکفه نویسیا یې. و هه رو هسا رامانا پیکهاته یه کا ل سه ر شیودیں خوینپار دیں ژی د ددت. و هه رد وو رامان ژ لاین زانستی ژه د دروستن چونکی زاروک ل دهست پیکن خو ب دیوارین زاروک دانی ژه د هه لاویسیت و شیودیں وی ژی ودکی خوینپار دیه کی یې. و هه رو هسا ودکی خوینپار دیں ژی سه ر ده ریبیں دکهت (خوینی د میزیت) و خوینی ژ دایسکا خو وردگریت ب ریبا و هریسی نافکی.

رامانا سیبیں یا زارافی (علق) پارچه خوینه کا مهه یې. د ماودیں ژن فوناغا (علق) ی دا، کو د نافبهراء حمه فتیا سیبیں بو چاری د ماودیں دوو گیانیبیں دا، نهو خوین د ناف ده مارین بچویک یېن خوینی دا د مهه یت، لهوما ئه و زاروک ژی دی ودکی خوینا مهه لی ئیت و ل گه ل ژن چهندی کو ردنگی وی ژی ودکی خوینپار دیں یې.

بھراور دیبیں بکه د نافبهراء وان زانیاریبیں د قورئانیدا هه بین و نه و تیکو شینین مرؤفی ژ بھر زانستی کرین.

ل سال ۱۶۷ (Leeuwenhoek Hamm) نیکه م زانا بوو کو تؤفی زدلامی ل بن مايكرو سکوپی دیتی. و گوت تؤفی زدلامی وینه یه کی زور بچویک کری بھ مرؤفی یې د نافدا کو بھر بھر گه شهی دکهت د زاروک دانی دا و پشتی هینگن دی بیته زاروک (بیتی کو هیکن ج رو لهک د چیکرنا زاروکی دا همیت) نافن فن بیر دوزی ژی کرہ "بیر دوزا هه لکولانی" لی پشتی زانیايان تیکول بنهک کری دیار بوو کو قه بار دیبیں هیکن مه زنتره ژ تؤفی، ژ لاین هند دک زانیبیں ودکی "دیگراف" و هند دکین دیت کو د گوت زاروک یې بچویک کری یه

د هېکى دا و ژ وېرى دروست دېيت. پاشى ل دووماهىيا سەدەيى هەزەدىيى، "مۇپېرتويس" پېشىيارا بىر دۆزا ۋەگوھاستنا زىدەبابانىيى كر (ب ۋى ېنگى نەو زانىارىيىن كو د قورئانىدا ھاتىنە بەحسىرن ل دەرباردى بەشدارىيىا ھەرنىك ژ ئافا زەلەمى و ژنى د دروستبۇونا زارۇڭى دا ھەتا سەدەيى هەزەدىيى نەھاتىيە ۋەدىتن و ج كەسەكى ژېلى مۇسلمانان نەدگۇتى كو مەرۋە ژ ئان دوو ئافان دروست د بېت) ۲

وەرگىنەم

وەرگىنەم

و پشتی هینگی (عنقه) دئیته گوهورین بو (مضغه) نانکو تشهک هاتبیته جوین و تشهکی بچویک یان بچویکترین تشت کو بشیت د ناف دفعی دا وکی علکی ب نیته جوین. هه رد و شروعه کرن ژی ژ لاین زانستی فه د راستن، دکتور "کیس مور" پارچه پلاسته ردا بچویک نینا و نیخسته سه رشیوه و قه باره یی مالبچویکی د قوناغا دهستپیکی دا ب ددانین خویه جوی و کره (مضغه). و کره جوداهی ل گه ل دهستپیکین قوناغا مالبچویکی. شوینا ددانین وی وکی لهپین مالبچویکی (somites) ده رکه فتن کو دهستپیکا دروستبوونا بربه یی پشتی يه.

ول دیفدا (مضغه) دئیته گوهورین بو (عظم). و ههستی ژی ب گوشتی یان ژی ب زمهله کان دئیته گرتن (لحم). و ل پشتی هینگی خودی د گوهوریت بو چیکریه کی دیتر. پروفیسور (Marshall Johnson) نیکه ژ زانایین ب نافوددنگ یین نه مریکا، و سه روکی بهشی که لاشت نزانیی (ئاناتومی) يه و پنجه بهری دامه زرینه ری "دانیه ل"ه ل زانکویا "توماس جیفه رسون" ل "فلادلفیا" ل نه مریکا، داخواز ژی هاته کرن کو نه و بوچوونا خو بیزیت ل دهرباره وان زانیارییین د قورئانی دا هاتین دهرباره زاروکبوونزانیی. ل دهستپیکی وی گوت چینابیت نه و زانیاری ژ نیشکه کیفه بوون چیدبیت موحده ممه دی مايكرو سکوپه کا گه لهک ب هیز هه بوویه. و پشتی هینگی دهمن گوت موحده ممه ب هری ۱۴۰۰ سالان یی بوویی و مايكرو سکوپ ژ بهری چهند سه دهنه کان پاهاتییه دروستکرن، وی کره کدنی و گوتی کو نیکه م مايكرو سکوپ هاتییه چیکرن ب تئی دشیا دهه جاران وی وینه مه زن بکه ت و نه دشیا وینه یین ذور رون نیشان بدهت. و ل دیفدا گوت: " من ج گومان

نېنې کو وەھىيَا خودايى بەشدارى يا د وى قورئانى دا گرى يا موحەممەدى خواندى " :

زىدەرى قى ئاخىقىنى شىرىتمەكا قىدىيۈي يە ب ناھى " نەفە نەو راستىيە يە " . بۇ دەستكەمەقىتىنا قى قىدىيۈي پەيىوەندىيىپ بىكە ب دامەزرىيەنەرا لىنگۈلىيئىن نىسلامى.

ل دویف ناخختنا دکتور "کیس مور" ، پاقڑکرنا قوناغین گهشهکرنا مالبچویکی ، کو د جیهانیدا کار پی دئیته کرن ، یا دقیق نینه ، چونکی ل دویف بنچینه یه کا ژماره یین قوناغان یین هاتینه دانان ، بو نموونه قوناغا ۱ ی و قوناغا ۲ ی و ههتا دووماهیی. ژ لایه کی دیتر ئه و دابه شکرنا کو قورئانی بو قوناغین وی دانایی ، یا گریدایی یه ل سهر وان تایبەتمەندییین دیار وجوداکەریں شیوه وینه یی مالبچویکی ، کو د ناڭ دا دەرباز دبیت. ئەقەزى ل دویف وان قوناغین جوداکاری یین بەری ژ دایکبۇونى نه و وەسفەکا هویر و زانستی د بەخشیت کو ھەم یا گشتگە و ھەم ژى ل گەل زانستی سەرددەم د گونجیت.

قوناغین گهشهکرنا مروقى د ۋان دەقىن قورئانیدا یین هاتینه بەحسکرنا:

﴿أَلْمَ يَكُ نُطْفَةُ مِنْ مَنِيْ يُمْتَى (٣٧) ثُمَّ كَانَ عَلْقَةُ فَخْلَقَ فَسُوْيَ (٣٨) فَجَعَلَ مِنْهُ الرُّؤْجَنِينَ الْذَّكَرَ وَالْأُنْثَى (٣٩)﴾ القيامة ئانکو: ئایا مروق دلۋەکا توقى نەبوو یا هاتیه رېتىن . و ل دىقىدا یا بويه پارچەکا مەھى ، و ل دىقىدا یىن هاتیه دروستکرنا و رېك و پېك کرن . و ب فى چەندى ژى ھەر ئېك ژ دەگەزىن نېر و مىن یین هاتینه دروستکرنا .

﴿الَّذِي خَلَقَ فَسُوْا كَ فَعَدَلَكَ (٧) فِي أَيِّ صُورَةَ مَا شَاءَ رَكَبَ (٨)﴾ الأنفطار ئانکو ، نەو خوداين کو تو راستقە کرى و گوھرانکارىيین د تەدا گرین و نەو شیوئى دايە تە یىن وى حەز ل سهر ھەبوى .

د قوناغا (مضغة)دا بەشەکی مالبچویکی یىن چىبۈویى و بەشەکی دیتر ژى چىنەبۈویە ، نەگەر نەو مالبچویک ب ئىتە بىرین و بىكەنە پارچە ، ل

وی ددمى دی بینین کو زۆر ئەندام يىن چىبۇويىن لى ھندهكىن دىتە يىن مايىن و ھىشتا چىئىنهبووپىنه.

ل دويىش ناخفتنا پروفېسۇر (Johnson)، ئەگەر ب وى رەنگى ب ئىتە وەسف كىن كو ب تەمامى يىن دروست بۇويى ل وى ددمى دى وەسفكىن مە ب تىنى وان بەشان ۋەگەرىت يىن ل دەستپېتىكىن چىبۇويىن، و ئەگەر ئەم وەسف بىكەين كو ئەو ھەمى چىئىنهبووپىھە ل وى ددمى دى وەسفكىن مە وان ۋەگەرىت يىن كو ھەتا نوگە چىئىنهبووپىن، ئانكى ئەو مالبچۈيکە ب تەمامى دروست بۇويىھە يان ڙى نە؟ ج وەسفەك نىنە باشتى بىت بۇ وى قۇناغى ياكو قورئانى كىرى "بەشەك يىن چىبۇويى و بەشەكى دىتە چىئىنهبووپىھە" وەكى د وى ئايەتى دا ھاتىيە بە حىسىكىن:

﴿خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْنَغَةٍ مُّخْلَقَةٍ وَغَيْرِ مُّخْلَقَةٍ لِّنَبِينَ لَكُمْ﴾ (الحج ٢٤) الحج ئانكى : مە هوين يىن ڙ ئاخى چىكىرىن ول پىشتى ھىنگى ڙ توقەكى و پىشتى ھىنگى ل زەروپەكى مەھى ول دىفدا ڙ پارچە گوشتەكى كو بەشەك يىن دروست بوى و بەشەكى دىتە ڙى چىئىنهبووپىھە ھەتا بۇ ھەوھە رون بىكەين .

ڙ لايى زانستى فە دى شىيىن د ڦى قۇناغى دا ل دەستپېتىكا گەشەكىنى كۆمەكا خانەيان يىن ھەين جوداكارى يىن كىرىن و ھندهك خانەيىن دىتە ڙى يىن ھەين ھەتا نوگە جوداكارى نەكىرىنە - ھندهك ئەندام يىن چىبۇويىن و ھندهكىن دىتە ڙى چىئىنهبووپىنە.

ھەستا دىتنى و گوھلەنپۇونى:

ئىكەم ھەست د بچويكى دا گەشە دكەت ھەستا گوھلىبۇونى يە. بچويك پشتى
حەفتىيا ۲۴ ئى دشىت ھەست ب دەنگى بکەت. و ل دىفدا ھەستا گوھلىبۇونى
د حەفتىيا ۲۸ ئى دا دەست ب گەشەكىنى دكەت و تۇرا چاڭى ھەستىيارىيا
پۇناھىيىن بۇ پەيدا دكەت. د قورئانىدا ئەڭ چەندە يا ھاتىيە رۇن گرن:

﴿وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئَدَةَ (۹)﴾ السجدة ئانکو : ب راستى مە
مروفىيىن ۋ ئافەكا تىكىھەل چىكىرى داكو وى ب جەربىنин مە شىانىن گوھ لى
بۇنى و دىتنى دانى .

﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ نَبَتَلِيهُ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا (۲)﴾ الأنسان
ئانکو : ئەو خودايىن ھەوھىيە يىن گوھ لى بۇنى و دىتنى و ھەستكىنى و
تىكەھەشتىن بۇ ھەوھ چىكىرى ، زور كىم سوپاسىيا خودى دكەن!

د ئان ھەمى دەقان دا ھەستا گوھلىبۇونى بەرى ھەستا دىتنى يا ھاتىيە
بەحسىرن. ئانکو وەسفىن قورئانى ب تەمامى ئىكودوو دىگرن ل گەل
لىكۈلىنىن سەردىمى ل دەربارە بچويكى.

۱۲. زانست ب شیوه‌هه کی گشتی:

﴿أَيْخُسْبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعُ عَظَامَهُ (۳) بَلِّي قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسُوِي بَنَاهَهُ (۴)﴾ القيامة نانکو : نه رئ مروف وئ گومانی دبهن کو نه ههستیین وان کوم ناکهین؟ نه خیز ، مه شیان یین ههین کو ب شیوازدکی زور یی وردبین نه خشہ یین سه رئ تلین وان یین چیکرین .

بی باوهر گه نگه شه یی ل سه ر وئ چهندی دکهن کو چاوان مروف دئ ل پشتی مرنی ساخ بیت ل ددمه کی دئ ههستیین وی ژیکفه بن و چاوان مروف دئ نیکودوو نیاسن ل پشتی ساخ بونی . خودایی مه زن و بلند به رسفا وان د ددت کو نه ب ثنی دئ ههستیین وان کوم که ت به لکو دئ شیت گه له ک ب باشی سه رین تلین مه چیکه ته فه .

بؤچی د قورئانیدا به حسی نیاسینی و جودا کرنا مروفان دکه ت ، ب شیوازدکی تایبہت به حسی سه رین تلان دکه ت؟ ل سالا ۱۹۸۰ ، پشتی کو ژ لایی ریزدار لیکولین ل سه ر هاتییه کرن ، سه رین تلان بوونه رییه کا زانستی بونیاسینا مروفان . کو ج جاران سه رین تلین دوو که سان د حیه انیدا ودکی نیک نابن ، هه تا نه گه ر نه دوو که س ودکی نیک ژی بن ، هه ر ژ به ر فی چهندی یه پولیس ل هه ر ود لاته کی سه رین تلان ب کار دئین بؤ فه دیتنا تاوان باران .

ل به ری ۱۴۰۰ سالان ، کی ل دهربار دی نه ودکه ه فیبا سه رین تلان پیزانین هه بون؟ بی گومان ژبلی نافرینه ری که سه کی نه دزانی .

هه بونا هه ستا نیشانی د پیستی دا .

ل دهستپیکنی یا ژ مرؤفی ۋە کو ھەستىكىن و ئىشان ب تىنی یا ب مىشىكى ۋە
گرىيداپى يە. لى د لىكۆلىننېن ۋى دووماھىيىن دا ھاتە سەلاندىن کو ئىش ودرگر
پېن د ناۋ پېستى دا ھەين ، کو بىنی وان مرؤف نەشىت ھەست ب ئىشانى
بىكتە.

دەمى دكتۆرەك ھەلسەنگاندىن بۇ نەخۆشەكى تۈوشبووپى ب سۇتنى دكەت ،
نەو پلەيا سۇتنى ب كار ئىيىانا دەرزىيەكى ل سەر پېستى وى ديار دكەت.
نەگەر نەو نەخۆش ھەست ب ئىشانى بىكتە ، پزىشىك دلخۆش دبىت ، چونكى
نىشانا وى چەندى يە کو وى سۇتنى ب تىنی بەشى سەرەقە يى پېستى وى
نەخۆشى يى گرتى و نەو ئىش ودرگر د ساخن ، لى ئەگەر نەو نەخۆش
ھەست ب ئىشانى نەكەت ، وى سۇتنى چىنا ل بن پېستى وى يا ۋەگرتى و
نەو ئىش ودرگر نەمايىنە.

د قورنانيىزى دا ب شىوازەكى رۇن ئامازەيى ب ھەبۇونا ئىش ودرگران د
پېستى دا دكەت د ۋى دەقى دا:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَيَّاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضَجَتْ جَلُودُهُمْ بَذَنَاهُمْ جَلُودًا غَيْرُهَا لِيُذْوَقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا (٥٦)﴾ النساء
ئانكىو ، نەويىن باوھر يى ب بەلگەھىن مە نەئىن ل دوماھىيى دى ھافىزىنە
ئىنگىرى دا ، ھەر گافا پېستى وان ھاتە سوتىن و دامالىن دى پېستەكى دىت
كەپنە بەر وان بو وى چەندى داکو تام كەنە نەخوشىي ، ب راستى خودى يى
ب شىان و كار ب جىھە .

بەرۋىسىر (Tagatat Tejasen) سەرۋىكى بەشى كەلاشتىزانىي (ئاناتۆمى)
بە ل زانكۆيا " چىانگ مای " ل " تايىلەند " ، دەمەكى زۆر بۇراند

بۈلۈكۈلىنى ل سەر ئىش ودرگران. ل دەستپېنىڭى وى نەدزانى كو قورئانى بەرى ۱۴۰۰ سالان يا بە حىسلىرى. پېشى هىنگى نەف دەقى قورئانى پەشتىزىت كر. نەو پروفېسۈر ھند يىن كارىگەر بۇو ب وان شرۇفە كىرىن ئەمەر و زانستى يىن قورئانى، ب رەنگەكى كو د كۆنفرانسى ھەشتى يىن پېزىشى دا ل "رېاز" ئى ل پايتەختى "سەعوودىيە" ھاتە ئەنچامدان ل دەربارە ئامازەيىن زانستى يىن قورئانى و سوننەتى، ب شانازىيە ل پېش چاھىن خەلکى گۆت: "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ"

ج پەرستىيەكى ب پاست نىنە ۋېلى خودى، و موحەممەد ڦى ھنارتىيىن خودى يە.

ب پشتراستی فه پیکی و نیکگرتنا قورئانی ل گهل زانستی فی رونکرنا
فورئانی دیار دکهن کو دبیژیت:

وَسْتُرِيهِمْ أَيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوْلَمْ يَكُفِّرُ
بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ (۵۳) فصلت نانکو : مه زوی ب زوی نهم
به لگه هان نیشا ددهین ل دهرباره دی جهین نه ردی ، و نافیا وان دا دی بو وان
دیاربیت کو نهف دینه یعنی راسته ، نه ردی ما نهف چهنده بهس نینه کو خودی
ل سه رهه می تشهه کی یعنی ناگه هداره ؟

د فی دهقی دا قورئان داخوازی ژ هه می مرؤفایه تیین دکهت کو هزارخو بکهن
و به ردی خو بدهنه دروستکرنا گه ردوونی:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالنَّهَارِ لِأَيَّاتٍ لِأُولَى
الْأَلْيَابِ (۱۹۰) إِلَى عَمْرَانَ نانکو : ب راستی د چیکرنا ناسمانا و نه ردی دا ،
و گوهرینا شهف و روزا به لگه ه و نیشانن ب وان که سین خودان ژیر .

به لگه بیین زانستی یعنی قورئانی وی چهندی بو مه رون دکهن کو قورئان
و هی یه. ج مرؤفان نه دشیا چارده سه دهیان به ردی نوکه په رتووکه کی ب
نفیسیت کو نهف به لگه هین زانستی تیدابن.

ل گهل فی چهندی هه میین ژی ، قورئان په رتووکا زانستی نینه به لکوو
په رتووکا نیشانانه. نهف نیشانه و دل مرؤفی دکهن کو نه گه ردی هه بونا خو ل
سمر نه ردی ب زانیت ، و و دل دکهن کو ب شیواز دکن باش ژیانا خو د
سروشی دا ب بورینیت. بی گومان قورئان په یامه که یا ژ لاین خودی فه

هاتى ، چىكەر و بەرددوامپىندىرى گەردوونى يە. ھەر وى پەياما تاكى و بىن و دكەھەفييا خودى ھەلدگريت يا كو ھەمى پىغەمبەرىن دىتر بىن ھاتىن ، ژ نادەمى بىگەرە ھەتا مووساي و عيساي و موحەممەدى (سلام ل سەر ھەمييان بىن).

چەندىن پەرتووکىن بىن ل دەرباردى قورئانى و زانستىن سەرددم يىن ھاتىنە نېيىساندىن و كار يىن ل سەر چەند لىكۈلىنىن دىتر ژى دئىتە كىن. بىن ئانەھىيىا خودى ئەف لىكۈلىنە ژى دى بىتە ھارىكارەك بۇ وى چەندى مەرۆفايەتى زىددەر نىزىكى پەيغا (الله) بىن. ئەقى پەرتووکى بىن تەن بەشەكى كىم ژ وان بەلگەيىن زانستى يىن د ناڭ قورئانى دا يىن ب خۇفە گرتىن. ئەز نەشىم بىزىم من ھەمى دادوھرىي ياكىرى د بابەتى دا.

پەروفېسۇر (Tejasen) مۇسلمان بۇو بىن ئەن بەر كارتىكىرنا ئىك نىشانا زانستى كو د قورئانىدا ھاتىيە بەحسىكىن. چىدبىت ھندهك ژ وانان پىندۇ ب دەد بەلگەيانە د دەمەكى دا ھندهكىن دىتر سەد بەلگەھ د پىندۇ نە ھەتا بۇ دئىتە سەماندىن كو قورئان وەھىيىا خودى يە. لى ھندهك خەلکىن دىتر يىن ھەين ئىسلامى پەسەند ناكەن ھەتا ئەگەر ھزار بەلگەيان ژى بۇ بىنى. قورئان د قى دەقى دا بەحسى ئان ھزر گرتىييان دكەت:

﴿صُمُّ بَكُّمْ غُمُّ فَهُمْ لَا يَرْجُونَ (١٨)﴾ البقرە ئانكۇ : ب راستى ئەو يىن كەپ و لال و كوردنە ، نا زېرن (بوسەر رېكا راست).

قورئانى كۆددەكى تەمام يىن ژيانى يىن تىدا بۇ تاكى و كۆمەلگەھى. الحمد لله ، ئەو رېكا قورئانى بۇ ژيانى دانايى ب پلهىيەكا زۇر ل سەر ھەمى وان

سېسته مانه يېن مرفۇقى دانايىن كى دى شىت رېكەكا باشتى نىشا مە دەت
زونى يَا كۆ چىكەرى ب خۇ دانايى؟

ھېشىخوازم خودايى مەزىن ئىن ھېنگاڭا من يَا بچوپك ژ من وەربىرىت و
داخوازا دلۇقانىيىن و ھارىكارييىن ژ وى دىكەم.

نافمرؤك

نیاسینه کا پینځی ل دوړ دکټور زاکر نایک	4
پیشمه	9
ستیرناسی (د روستبوونا ګمردوونی)	15
فیزیا (نہتوم ڙی یا ڙ چمند بهشان پیکھاتی)	28
زانستی نافی (گیرهیا نافی)	20
ئمریکاناسی (چیا وهکی سنگین چادری نه)	25
زمریاناسی (نافبرهک د نافبمرا نافا شرین و نافا سویر دا)	39
پوومکزانی (پووهکان پهگمزنن نیټر و من یېن ههین)	47
گیانه و مرزانی (نائزهله و بالنده ب شیوهیں کومه لگهه دژین)	49
نوشداری (هنجھین چاره سمههک بو مروفایه تیبی)	55
فیسیولوچی (زفرینا خوینی و شیری)	57
زاروکبوونزانی (موسلمان داخوازا بهرسفی دکمن)	59
زانست (ب شیوه همکی گشت)	76
پوخته	79
نافمرؤك	82